Yavuz Sultan Selim

ADEM ULUSOY

YAVUZ SULTAN SELİM

Yavuz Sultan Selim

ADEM **ULUSOY**

Yavuz Sultan Selim

Editör:
Fatih AKÇE

Görsel Yönetmen:
Engin ÇİFTÇİ

Kapak:
Sinan ÖZDEMİR

Mizanpaj:
Necmi TOPAL

ISBN: 975-278-130-6
Yayın Numarası: 387
Emniyet Mahallesi Huzur Sok:
No: 5 34676
Kısıklı-Üsküdar/İstanbul
Tel : (0216) 318 60 11
Faks : (0216) 318 74 21
http://www.isikyayinlari.com

BASKI : ÇAĞLAYAN A.Ş.
Sarnıç Yolu No: 7 35410
Gaziemir/İzmir
Tel: (0232) 252 20 97/98

Baskı Tarihi
Mart / 2005

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Hâbil ve Kâbil'le başlayan iyi kötü mücadelesi tarihin her döneminde yaşanmıştır. Tarafların meşru mazeretleri olsa bile tarih; zulümleri, katliamları, haksızlıkları kaydetmiştir. Savaşın meşruluğunun hangi durumlarda geçerli olduğunu ise en iyi İslâmiyet açıklamıştır.

Kur'an'da geçen "Fitne katilden beterdir." prensibi çerçevesinde savaşları ve temelde savaşa yol açan kargaşaları, düzensizlikleri, zulmü, bozgunculuğu önlemek için savaşlar meşru sayılmıştır. Savaş mecbur kalındığında ancak bir devletin belli prensipler çerçevesinde başvurabileceği bir şeydir

Meşru çerçevede savaşın olması durumunda da İslâmiyet beynelmilel hukuk kaideleri va'z etmiştir. Şöyle ki ekili tarlaları ve meyve bahçelerini çiğnemeyin, mabetlerde yaşayan rahiplere, keşişlere, kendilerini Allah'a vermişlere saygı gösterin ve onları incitmeyin. Sivilleri öldürmeyin. Kadınlara karşı münasebetsiz davranmayın ve mağlupların duygularını yaralamayın. Askerlerinizi yerlilerin evlerinde barındırmaya kalkmayın. Allah'tan korkun ve unutmayın ki ölüm herhangi bir zamanda, savaş cephesinden binlerce mil uzakta bir yerde gelip sizi de bulabilir. O hâlde daima ölüme karşı hazır olun gibi emirler, tarihte hemen bütün İslâm devlet başkanlarının cepheye gönderdikleri komutanlara hatırlattıkları prensipler olarak tarihe geçmiş ve aynen tatbik edilmiştir.

Dünyanın küçük bir köy hâlini aldığı günümüzde geçmişteki anlaşmazlıkları kan davasına dönüştürmeden, ibret alıp, gelecek nesillerin barış hâlinde yaşamasına gayret göstermeliyiz.

Yavuz Sultan Selim Hanın hayatından küçük bir kesit sunulan, elinizdeki esere bu zaviyeden bakarak okumanızı tavsiye ederiz.

YAVUZ SULTAN SELİM (1470-1520)

Osmanlı Devleti'nin dokuzuncu padişahı olan Yavuz Sultan Selim, babası II. Bayezid'in şehzadeliği sırasında, Amasya'da doğdu. Annesi Dulkadiroğluları Beyi Alaü'd-Devle'nin kızı Ayşe Hatundur. Yavuz'un çocukluğu Amasya'da geçti.

Babası II. Bayezid 1481senesinde Fatih Sultan Mehmet'in ölümü üzerine tahta çıkınca Yavuz da Osmanlı yönetim geleneğine uygun olarak Trabzon Sancakbeyliğine atandı.

Yavuz, sancakbeyi olduğunda Trabzon, Osmanlı Devleti'nin doğu sınırına yakın bir yerdeydi ve Akkoyunlular'ın tehdidi altındaydı. Maraş-Malatya yöresinde egemen olan Dulkadiroğulları da Memlûkler tarafından Osmanlılara karşı sürekli kışkırtılıyordu. Yavuz, şehzadeliğinin ilk 20 yılında bu iki komşu devletin durumunu yakından takip etti.

Problemleri savaş yoluyla çözmesi için babasına başvurduysa da, barışçı bir padişah olan II. Bayezid buna yanaşmadı.

1503'te Akkoyunlular yıkılıp Safevî egemenliği başlayınca durum değişti. Safevîler'in Anadolu'da giriştikleri Şiî propagandası Yavuz'u endişelendiriyordu. II. Bayezid ise oğlunun uyarılarını pek ciddiye almıyordu.

Bunun üzerine Yavuz tahtı babasından devralma hazırlıklarına başladı. İlk olarak oğlu Süleyman'ı (daha son-

ra Kanunî Sultan Süleyman) İstanbul'a yakınlığı dolayısıyla Bolu Sancakbeyliğine gönderdi.(1509); Yavuz'un ağabeyi Şehzade Ahmet buna karşı çıkınca Süleyman kısa bir süre sonra Kırım'daki Kefe Sancakbeyliğine gönderildi.

Yavuz, II. Bayezid'in tahtı Şehzade Ahmet'e bırakmak istediğini, Sadrazam Hadım Ali Paşanın da bunu desteklediğini öğrenince 1510'da Kefe'ye giderek kayınbabası olan Kırım Hanı I. Mengli Giray'dan destek istedi. Mart 1511'de Kırım askerleriyle Rumeli'ye geçen Yavuz, Edirne'ye doğru ilerlemeye başladı. Devlet adamlarının araya girmesiyle çatışma önlendi ve Yavuz'a Semendire Sancakbeyliği verildi.

Kısa bir süre sonra Anadolu'da Şah Kulu Baba Tekeli ayaklanmasının çıkması ve kardeşi Korkut'un da tahtı ele geçirmek amacıyla Manisa'da harekete geçmesi üzerine Yavuz yeniden Edirne'ye yürüdü. Çorlu'ya kadar ilerleyen Yavuz'un birlikleri burada II. Bayezid'in ordusuna yenilince Yavuz, Kırım'a geçti.

Bu durumda Şehzade Ahmet ile Şehzade Korkut hemen harekete geçtiler. Amasya Sancakbeyi olan Şehzade Ahmet Adapazarı'na kadar geldiyse de İstanbul'daki yeniçerilerin Yavuz yanlısı olduğunu öğrenince geri çekilmek zorunda kaldı.

Şehzade Ahmet'ten çekinen Korkut ise İstanbul'a giderek yeniçerilerin desteğini kazanmaya çalıştı. Bu arada Kırım'da daha güçlü bir ordu toplayan Yavuz, Ocak 1512'de Tuna Irmağını geçerek İstanbul'a yöneldi. 19 Nisan'da İstanbul'a varan Yavuz, yeniçerilerin coşkun gösterileriyle karşılandı ve II. Bayezid 24 Nisan'da tahtı Yavuz'a bıraktı.

Yavuz Sultan Selim bu biçimde tahta çıkmış tek Osmanlı padişahıdır.

Yavuz Sultan Selim, hükümdarlığının ilk dönemlerinde Anadoludaki düzenin sağlanmasına önem vermiştir.

Böylece tahta tek başına egemen olan Yavuz, Osmanlı Devleti'nin batıdaki sınır komşularıyla ve denizlerdeki rakibi Venedik ile barış antlaşmalarını yenileyerek şehzadeliğinden beri üzerinde önemle durduğu Safevî sorununu çözmeye yöneldi.

Safevîler güneydeki Memlûkler için de tehlike meydana getiriyorlardı. Yavuz; Memlûkler ile de anlaşarak 1514'te Çaldıran seferini başlattı Bu sefer sonunda Memlûkler'in Anadolu'daki bir uzantısı durumunda olan Dulkadiroğulları'nın Osmanlı denetimine girmesi Osmanlı-Memlûk ilişkilerini sertleştirdi.

Yavuz Safevîler'den sonra Memlûkler'i de yenerek güney sınırlarını güvenceye almak istiyordu. Bu amaçla 1516'da Memlûkler'in üzerine büyük bir sefere çıktı.

Osmanlı ordusu 24 Ağustos 1516'da Halep'in kuzeyindeki Mercidabık'ta Memlûk ordusunu ağır bir yenilgiye uğrattı. Memlûk Sultanı Kansu Gavri de savaş alanında öldü. Suriye ve Filistin'i fetheden Yavuz, Kudüs'ü de aldıktan sonra Mısır'a yöneldi. Yeni Memlûk Sultanı Tomanbay, Osmanlı ordusunu Kâhire yakınlarındaki Ridaniye'de karşıladı. Osmanlı ordusu Memlûkler'in hendeklerle çevirdiği, toplarla güçlendirdiği bu savaş alanını arkadan çevirerek düşmanı şaşırttı ve 22 Ocak 1517'deki Ridaniye Savaşı Osmanlı ordusunun zaferiyle sonuçlandı. Kâhire'ye giren Yavuz, Memluk Sultanı Tomanbay'ı idam ettirdi.

Böylece Memlûk saltanatına son veren Yavuz Mısır'ı imtiyazlı (ayrıcalıklı) eyalet yaparak Osmanlı Devleti'ne bağladı. Yavuz'un Mısır seferinin önemli bir sonucu da Kâhire'de yaşayan Abbasî Halifesi III. Mütevekkil'i İstanbul'a getirerek halifeliği ve mukaddes emanetleri devralmasıdır.

Yavuz 1518'de İstanbul'a döndükten sonra daha çok iç sorunlarla uğraştı. İlki 1519'da baş gösteren Celâlî Ayaklanması'nı bastırmaya çalıştı. Donanmanın güçlendirilmesine önem verdi. Bu hazırlığın İstanbul-İskenderiye yolunun güvenliğini sağlamak için yapıldığı söylenir.

Bu arada uzun süre Edirne'de kalmasının ve Anadolu'dan yeni asker toplamasının da bu kez Avrupa'ya yönelik bir seferin hazırlığıyla ilişkili olduğu tahmin edilmektedir. Ama Yavuz bunu gerçekleştiremeden hastalandı ve İstanbul'dan Edirne'ye giderken Çorlu yakınlarında öldü. Ölümü, Manisa Sancakbeyi olan oğlu Süleyman (Kanunî Sultan Süleyman) İstanbul'a gelinceye kadar gizlendi.

Kısa süren hükümdarlığı seferlerle dolu geçen Yavuz Sultan Selim, Osmanlı Devleti'nin doğu ve güney sınırlarını Anadolu'nun ötesine taşımıştır. Mısır'ı fethetmesi de Osmanlılar'a Kızıldeniz yoluyla Hint Okyanusu'na açılma imkânını sağlamış ve Baharat Yolu denetim altına alınmıştır. Yavuz Sultan Selim'in, Selimî mahlasıyla yazdığı Farsça şiirleri de bir Divan'da toplanmıştır.

YAVUZ'U DAHA DOĞMADAN BABASI İKİNCİ BAYEZİD'E MÜJDELEYEN BİR DERVİŞ

Celal-Zade Koca Nişancı "Mecasir-i Selim Han" adlı eserinde Yavuz'un doğumu ile ilgili bir hâdiseyi, İbni Kemal Paşa'dan dinlediğini anlatırken, önce İbni Kemal Paşa için şu sıfatı kullanır:

"Ferid-i ulûm ve vahid-i rüsum idiler."

Daha sonra da şöyle devam eder:

"İkinci Bayezid Amasya'da veliaht iken, Selim'in doğumundan bir gün önce, sarayın kapısına bir derviş gelip şöyle demiş:

"Bugün bu sarayda bir erkek çocuğu doğacaktır. Bedeninde yedi mübarek ben olacaktır. O benler sayısınca kimseye galip gelecektir.

Selim Han doğunca bedeninde yedi ben bulunmuş ve şu kimselere galip gelmiştir:

1. Babası 2. Bayezid Han,
2. Kardeşi Şehzade Ahmet,
3. Kardeşi Şehzade Korkut ,
4. Safevî Hükümdarı Şah İsmail,
5. Dulkadiroğulları Sultanı Alaüddevle,
6. Mısır-Memluklu Sultanı Kansu Gori (Gavri),
7. Memluklu Sultanı Tomanbay.

KİTAP OKUYARAK SABAHLAYAN PADİŞAH

Güçlü ve kalıcı bir devlet olabilmenin ancak sağlam îlmi temellerle mümkün olabileceğine inanan Yavuz Sultan Selim Han, milyonlarca kilometrekarelik bir devleti idare etmesine rağmen bazen sekiz saate varan kitap mütalâalarında bulunurdu.

Şehzadeliğini geçirdiği Trabzon'da davasının şuuruna varmış bir ciddiyet ve samimiyetle kendini hazırlayan genç Selim'in, en önemli zamanını kitapları alırdı. Bazı geceler kütüphanesinde sabahlar, okumaktan gözlerine kan otururdu.

Genç Şehzade, sanat ve ilim cephesi kadar devleti idare etme mevzuunda da geçmişin tecrübelerinden faydalanacağı eserlere rağbet ediyordu. Bilhassa Ebül Necip'in, Selahaddin Eyyubî'ye takdim edilen "Tedbir-i Memleket ve Esrar-ı Saltanat" isimli kitabı gibi hükümdarlık günleri için lâzım olacak eserleri dikkate alır ve çevresindeki ilim adamlarıyla da mütalâasını yapardı.

Mısır seferine giderken bir deve yükü kitabı da yanında götürmesi, Yavuz Sultan Selim'in kitap okumaya ne kadar önem verdiğinin bir göstergesidir.

SEKİZ-DOKUZ YILLIK SALTANATTAN NE ÇIKAR!

Beylerbeyliğinden emekli olan Bali Paşa, Hasan Can'a şöyle anlatmış: Yavuz Sultan Selim, babası ile görüşüp, biraz asker alarak memleketin tehlike sezilen yerlerine gidecekti. Bazı vezirlerin fesadı ve çekememezliğinden, Edirne yakınlarında Uğraş köyü denen yerde Yavuz Sultan Selim ile babası arasında anlaşmazlık çıktı. Yavuz, babası ile kavgaya girmeyip tekrar sancağı olan Trabzon'a Kırım üzerinden geri döndü.

Ferhat Paşa, Ahmet Paşa ve Sultanımızın bazı dostları ile gemide beraberdik. Bu hezimet ve vezirlerin yaptığı fena işlerden dolayı üzülmüştük. Kendi kendimize şöyle diyorduk: 'Saadetli Beyimiz Selim, babasından sonra Osmanlı tahtına otursa, yeni bir dönem başlasa, her birimiz muradımıza ersek, Padişah'ın kuvveti şerleri defetmeye kâfi gelse, Doğu'yu ve Batı'yı fethetsek.'

Bunları dinleyen Yavuz, biraz sonra bize döndü ve dedi ki: 'Hey dertliler! Saltanat, saltanat deyip durursunuz, 8-9 yıl sürecek saltanattan ne faide beklersiniz? İşte istediğiniz verildi.'

Böylece Yavuz, kendi saltanatının 8-9 yıl süreceğini, daha tahta geçmeden sezmişti.

Ferhat Paşa devamla der ki: 'Gemiden çıkıp Kırım serhatine yanaştık. Kırım Hanı Mengli Giray karşı gelip durdular, istediler ki Selim, onun ayağına varsın. Bunu sezen

Selim derhâl at başın çekip durdu. Han, düşüncesinden dolayı utanıp Selim'in ayağına geldi. Aralarındaki sohbet esnasında Han dedi ki: 'Bu hezimetten ve vezirlerin Sultan Ahmet'e meylinden üzülmeyiniz. Eğer isterseniz Tatar leşkerini (askerini) size koşayım varınız hakkınız olan tahta sahip çıkınız.' Sultan kabul göstermeyip demişler ki: 'Biz dünya arzusu ve padişahlık sevdası ile o tarafa varmamış idik. Babamız devamlı hasta olduğundan memleket idaresini vezirlerin eline bırakmıştır. Bu sebepten din ve devlet düşmanları her taraftan baş kaldırmış ve memlekette Celâlîler ve zorbalar türemiştir. Diğer kardeşlerimiz kendi rahatlarını düşünmekten başka bir şey ile meşgul değildirler. Bu sebepten Osmanlı hanedanını ve halkımızı korumak için kendimizi tehlikeye atmıştık. Varıp babamızın elini öpüp ziyaret edelim hem de biraz asker alıp düşmanı yurdumuzdan atalım istemiştik. Devlet adamları buna destek olmadıkları gibi, taç ve taht hırsı ile geldiler diye babamız ile aramıza girdiler. Allah'ın takdiri ne ise o olur.

MAHZUN PADİŞAH

Yavuz, malûm ve meşhur celadetine rağmen, çok hassas ve ince ruhlu bir insandı. Devletin varlığının devamı için ortadan kaldırmaya mecbur kaldığı kardeşi Korkut' un tabutunun altına girmiş ve:

"Ey kardeşim! Ne sen böyle yapsa idin, ne de ben böyle yapma mecburiyetinde kalsaydım!" diyerek ağlamıştır.

Şehzade Korkut'un, Piyale adındaki sadık adamına:

"Seni, büyük bir fazilet olan sadakatin sebebiyle, affediyorum! Bu sadakatinin mükâfatı olarak da seni istediğin makama tayin edeyim. İstersen vezirim ol!" teklifinde bulundu.

O da teşekkür etti ve sadakatini katmerleyerek;

"Sultanım, bundan sonra benim vazifem Şehzade Korkut' un türbedarı olmaktır!" dedi.

Bu yaşanan tablo, halktan Sultana kadar bütün bir milletin ahlakî seviyesini göstermeye kâfidir!

Yavuz, babasını da, yılda iki milyon akçe tahsisatla Gümülcine'ye büyük bir hürmet göstererek yolcu etti. Onu faytona bindirdi. Kendisi de yanında yürüyerek II. Bayezid Hanı uğurladı. Vefat edince de, cenazesini İstanbul'a getirtip, Bayezid Camii'nin önüne bir türbe yaptırarak oraya defnettirdi.

AYRILIK ENDİŞESİ, KABRİMDE KARARSIZ EYLER BENİ

Sünnî akidenin ve Osmanlı Türklüğünün mehip ve celadetli hakanı Sultan Selim, devrinin kudretli ve lirik bir şairidir.

Osmanlı sarayında Sultan İkinci Murat ile başlayan şair hükümdar ve şehzadeler serisi içinde Yavuz, şüphesiz ki siyasî ve askerî hayatının şerefi gibi, edebiyat alanında da değerini kabul ettirmiş bir şair olarak göze çarpar.

Farsça şiirler yazan Yavuz, bu dile ne kadar hâkim olduğunu göstermiştir. Bunun yanında Türkçe yazdığı şiirler de vardır. Şu güzel şiir onundur:

"Merdum-i dideme bilmem ne füsun etti felek,
Giryemi kıldı füzun, eşkimi hun etti felek,
Şîrler (Aslanlar) bile pençe-i kahrımdan olurken lerzân (titreme),
Beni bir gözleri ahuya zebun etti felek.

Milletinin ayrılığa gayrılığa düşmesinden, birlik ve dirliğinin bozulmasından endişe etmiş ve bunu şu dörtlükle veciz bir şekilde ifade etmiştir.

İhtilâf ü tefrika endişesi,
Kuşe-i kabrimde hatta bîkarar eyler beni;
İttihatken savlet-i adâyı def'e çaremiz,
İttihat etmezse millet, dağıdar eyler beni ..."

Hayatı boyunca hedef ve gayesini bu şiirleriyle ifade etmiştir.

YAVUZ SULTAN SELİM VE MİMAR SİNAN

Yavuz Sultan Selim Han buyurdu ki: "Bu yıl devşirmeler, Rumeli'den değil, Anadolu'dan devşirile!"

Sultanlar Sultanı ferman edince, anında yerine getirilmeliydi.

"Yaya-Başılar" kafile kafile devşirmeleri, Kayseri'den topladılar. Dersaâdet'e yolladılar.

Bunlar, saraylara taksim edildiler. Bir kısmı Topkapı Sarayına, bir kısmı Edirne Sarayına, öbür kısmı da At Meydanındaki İbrahim Paşa Sarayına gönderildiler. Tahsil ve terbiye görecekler, yüzerlik, ellişerlik gruplar hâlinde Saraydan "çıkma" olacaklardı. Yeniçeri adıyla ulûfe (ücret) alacak, kabiliyetlerine göre görevlendirileceklerdi.

Kayserili Sinan da çocukluğundan beri "imara" hevesliydi. Memleket bağlarında, bahçelerinde bile su yolları, kemerler yapmayı becermişti.

At Meydanındaki sarayda, devrin usta mimarlarını tanıdı. Onların maiyetinde han, çeşme ve türbe inşaatlarında çalıştı. Artık ustaları da, onu tanımaya başladılar.

Koca Yavuz'la, Çaldıran seferinde bulundu. Zaferden zafere koştular. Ordu-u Hümâyûn'un, büyük bir debdebe ile Tebriz'e girişini gördü. Acem tarzının mübalağalı güzellikleri, Sinan'ı hayrete düşürdü.

İki yıl sonra Yavuz Selim Han Hazretleri, genç Sinan'a yeni ufuklar açtı. Ridâniye galibi Osmanlı ordusu, Kâhire'ye giriyordu. Sinan bu şehrin abidelerini, hayranlıkla sey-

retti. Kölemenlerin muazzam camileri, Arap tarzının "hendese" geometrik güzellikleri yanında; firavun ehramları genellikle "mütekebbir" idiler. Günlerce dolaştı, tetkik etti.

"Halife-i rûy-i zemin", 1520'de vefat ettiler. "Ben O'nun devşirmesiyim." diyen Mimar Sinan, şu beytini söyledi:

"Edip rıhlet, kodu bağı cihanı
Gülistanı cinân ola mekânı."

ŞAH - MAT

Bir gün Yavuz Sultan Selim, adamlarını alıp kıyafet değiştirerek Tebriz'e gider, orada satranç şampiyonu olan ve her gelenle satranç oynamayı çok seven Şah İsmail'le oyuna tutuşur. Oyun çok zor geçer ve Şah İsmail mata doğru gider. Bu esnada bey kılığında biri peyda olur ve şöyle der:

"Oturuyor iki han
İyi ki yapmıyor bir kan"

Yavuz'u tanıyan bu şahsın ifadesi Şah İsmail'i şüphelendirir. Yavuz sırrının açığa çıkmasından endişe eder ve kendisini ele vermemesi için adama şu beyit ile cevap verir:

"Ya Bağdat'a vali
Ya Mısır'a sultan"

Oyun biter Şah İsmail mat olur. Yavuz, derhâl oradan ayrılır. Yenilen Şah İsmail, bu hasmının kim olduğunu öğrenmeyi çok ister. Yavuz olduğunu öğrenir, aratır fakat ele geçiremez. Yavuz, memleketine döndükten sonra adamları ona okuduğu beytin manasını sorarlar, o da der ki: "Adama beni ele vermemesini rica ettim. Bunun karşılığı olarak da ona ileride, fethettiğimde Ya Bağdat Valiliğini veya Mısır'ın sultanlığını vaat ettim." der.

ZİYA EFENDİ KÖPRÜSÜ

Ziya Efendi, Yavuz Sultan Selim devrinde yaşamış evliyadandır. Anlatılana göre:

Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail ile savaşmak için 1514'te doğuya giderken Konya-Karaman-Ayrancı yolunu takip etmiştir. Ordu, Ayrancı civarına geldiğinde, dereden geçmek için köprü ararlar ve Ziya Efendi'nin köprüsüne gelirler.

Ziya Efendi ordunun geçmesine izin vermez. Durum padişaha bildirildiğinde, Yavuz kızarak "Geçme namert köprüsünden seller alırsa alsın beni" der. Askerlerin dereden geçmesini emreder. Ordu sudan geçerken iki kişi boğularak ölür. Daha sonra ölenlerin casus olduğu anlaşılır. Ziya Efendi, Yavuz'un huzuruna çıkarak, bu nedenle orduyu köprüden geçirmediğini beyan eder ve Yavuz'a bir ibrik hediye eder. Yavuz Sultan Selim, Çaldıran'a vardığında abdest alırken ibriğin üzerinde şu satırlar gözüne ilişir:

Akşamki işini sabaha bırak iş olur,
Akşamki işini sabaha bırakma iş olur.

Bu sözün manasını kavrayan Yavuz Sultan Selim savaşa derhâl başlayarak büyük bir zafer kazanır.

O, EVLİYALIKTA MAKAM VE RÜTBE SAHİBİDİR

Yavuz, Şah İsmail üzerine sefere çıkıp doğuya doğru harekete geçtiğinde, Safevî Devleti'nin başşehri Tebriz'de evliyadan Molla Kemalettin Erdebilî Hazretleri bulunuyordu. Erdebilî Hazretleri, o günlerde, bir ikindi namazını kıldırdıktan sonra sevdikleri ile sohbete başladı. Sohbette Hasan Can ve babası Hafız Mehmet Efendi de bulunuyordu. Kemaleddin Efendi, bir ara Hafız Mehmet Efendiye ve oğlu Hasan Can'a bakarak:

- Allah Teala sizi bu büyük belâdan koruyacaktır. Çünkü sizler hafız-ı Kur'an olup, Hakkın kelâmını lâyık olduğu şekilde korumaktasınız, buyurdu. Bunun üzerine Hafız Mehmet Efendi:

- Efendim! Osmanlı Sultanı bu ülkeye ayak basmak üzeredir. Bu işin sonu nereye varacak, diye sorunca, Kemaleddin Erdebilî Hazretleri:

- Bu gelen Sultan öyle bir zattır ki, kendiliğinden buralara gelmez. Bu bedbahtı cezalandırmak için Allah tarafından görevlendirilmiş görürüz. Bütün evliyanın ruhları onunladır. Kendisi dahi evliyalıkta rütbe ve makam sahibidir, diye cevap verdi.

Hafız Mehmet Efendi:

- Cezalandırmak için gelir, buyurduğunuzdan anlaşılıyor ki, gelen Sultan, Şah'ı tepeleyip mağlup edecektir, dedi. Bunun üzerine Kemaleddin Efendi Hazretleri:

- Allah Teala daha iyisini bilir ki, büyük bir bozgun var; fakat Şah İsmail canını kurtaracaktır, buyurdu.

Sultan, İran seferi dönüşünde bir sohbet esnasında der ki: "Biz hiçbir yana sefer etmedik ki, sırf kendi görüş ve kararımız ile ola. Maneviyat âleminden görevlendirilmeden, bir sefere yönelmiş değiliz. O zaman Hasan Can, Şeyh Kemaleddin Erdebilî'nin, babası Hafız Mehmet'e Tebriz'de anlattıklarını anlatmış.

ŞAH İSMAİL ÜZERİNE SEFERİM VARDIR

Şah İsmail, Mısır Sultanı'na elçiler göndermiş, Osmanlılara karşı birlikte hareket etme teklifinde bulunmuştu. Bir yandan da Osmanlı toprakları içinde Şiîlik propagandasını yoğun bir şekilde devam ettiriyordu.

Yavuz, İran üzerine sefere çıkmaya kararlıydı.

Bundan sonra Yavuz, ağa, kethüda, bölük ağası ve odabaşlarını bir araya topladı. Onlara İran hükümdarı Şah İsmail'in niyetini ayrıntılı olarak açıkladı. Tedbir alınmazsa devletin büyük bir felâkete uğrayabileceğini anlattı ve konuşmasını şu cümleyle tamamladı:

"Şah İsmail üzerine seferim vardır!"

Geleneklere göre, toplantıya katılanların bu kararı onaylaması gerekirdi. Bir tanesinin bile olumlu cevap vermesi yeterli sayılıyor ve padişahın kararı onaylanmış oluyordu. Fakat toplantıya katılanlar susuyordu. Yavuz bir daha tekrarladı:

"Şah İsmail üzerine seferim vardır!"

Yine cevap verilmemesi, İran'a savaş istemeyen devlet adamları arasında yeniçeri başlarının da bulunduğunu, onların da kandırıldığını belli ediyordu. Ancak padişah da kararında ısrarlı idi. Üçüncü defa aynı cümleyi söyledi. Bunun üzerine, adı Abdullah olan bir oda kethüdası padişaha şu cevabı verdi:

“Padişahım, ne durursun. Allah uğrunu açık ve kılıcını keskin etsin. Biz gittiğin yere gider, kaldığın yerde kalırız. Ferman padişahımızındır.”

Yavuz istediği cevabı almıştı. Bu mert kethüdaya Selanik Sancakbeyliğini bahşettiğini bildirdi ve derhâl sefer hazırlıklarına başlanmasını emretti.

GELİYORUM EY ŞÖHRETLİ EMİR İSMAİL!

1514 yılının 19 Martında Edirne'den yola çıkan Yavuz, 20 Nisan'da Üsküdar'a geçti. 23 Nisan'da da Maltepe'den hareket edildi; İzmit'e gelindiği zaman, ordu içinde Şah İsmail'in bir casusu yakalandı. Yavuz Selim bunu Safevî hükümdarına mektup göndermek için iyi bir fırsat saydı. Çünkü mektubu kendi adamları ile gönderirse, bu adamları Şah'ın öldürtmesinden çekiniyordu.

"Ben ki Osmanlıların hükümdarı, gazilerin serdarı, kahramanların efendisi, iman düşmanlarını yıkan, zorbaların korkusu, kibirli ve zalim hükümdarların önünde diz çöktükleri Bayezid oğlu Muzaffer Sultan Selim Hanım. Sen ki Safevîler'in şöhretli İsmailisin. Sana şöyle hitap ediyorum ki, insanlara tevdi edilen işler sebepsiz değildir. Bunlarda insan ruhunun nüfuz edilmez sırları vardır. İnsan, ilâhî buyruklara bağlı olmalı ve din yolundan ayrılmamalıdır. Sultanların adalet üzere bulunmaları, zulümden sakınmaları gerekir..."

Dedikten sonra Şah İsmail'in kötü yolda olduğunu, inançların saflığını bozduğunu, Müslümanlara baskı kapılarını açtığını söylüyor, sapıklığı yıkmak için savaşacağını belirtiyor ve şöyle devam ediyordu;

"Hidayet yolunda olanlara selâm!"

Bu bir meydan okuma, bir savaş ilânıydı; Mektubun gönderilmesinden sonra yoluna devam eden Yavuz,

Mevlâna'nın türbesini ziyaret etti. Sivas'a gelince 40.000 kişilik ordusunu burada bıraktı. Geride muhtemel isyanları bastırma ve orduya yiyecek gönderme işini yapacaklardı.

100 bin kişilik seçme birlikleriyle ilerlemeye devam etti.

Öte yandan Şah İsmail, Osmanlı ordusunun geçeceği yerlerde barınakları yıkıyor, ekinleri ve tahıl ambarlarını yakıyordu. Fakat öncü veya çekiliyorsa artçı kuvvetlerine rastlanmıyor, izi bile bulunamıyordu.

Yavuz'un gönderdiği mektuba cevap gelmemişti. Bunun üzerine Yavuz ikinci bir mektup yazmaya karar verdi.

ÖLÜMDEN KORKANLAR KILIÇ KUŞANMAYA LÂYIK DEĞİLDİR

Yavuz Selim, Şah İsmail'e gönderdiği ikinci mektupta onunla yine alay etmiş, ayrıca ona hediye olarak hırka, asa, misvak, kuşak gibi şeyh kıyafetini oluşturan eşyalar göndermişti. Böylece Şah İsmail'in bir şeyh ailesinden geldiği, şah torunu olmadığı anlatılmış oluyordu.

Erzincan'a gelince Şah'a üçüncü bir mektup gönderdi. İlk iki mektup Farsça yazılmıştı. Onların bir özeti olan bu mektup ise Türkçe idi. Bu mektubunda ayrıca şunları da söylüyordu:

"Kılıcı, belâlara göğüs germesini bilenler kullanmalıdır. Serverlik sevdasında olanlar, kılıç ve teberden korkmazlar. Devlet gelinini, ancak sararmadan, kılıç dudaklarını öpebilenler kucaklayabilir. Karanlıkta rahat arayanlara er denilmesi hatadır. Ölümden korkanlar ata binmeye ve kılıç kuşanmaya lâyık değildir."

ŞAH İSMAİL CEVAP VERİYOR

Osmanlı ordusu 18 Temmuz 1514'de Yassı Çimen civarında karargâh kurmuştu. Bu sırada Şah İsmail'in elçileri, Yavuz Selim'in üç mektubunun cevabını getirdiler. Elçilik heyetinin başkanı Şah Kulu, padişaha mektupla birlikte bir de altın kutu verdi. Bu kutunun içinde afyon dolu bir hokka vardı.

Şah İsmail, edibane ve kuvvetli bir ifade ile yazılmış cevap mektubunda, Yavuz Selim'in kendisine savaş ilân etmesinin sebeplerini anlamadığını söylüyor, bir padişaha yakışmayan o mektupları her hâlde afyon yutmuş kâtiplerin yazdığını, altın kutudaki afyon hokkasını onlar için gönderdiğini belirtiyordu. Kendisinin bu mektubu İsfahan'da bir av sırasında yazdığını, bu dostça cevabın padişah tarafından iyi karşılanmaması durumunda, Yavuz'un üzerine ordusuyla yürüyeceğini de bildiriyordu.

MİĞFER YERİNE BAŞÖRTÜSÜ, ZIRH YERİNE ÇARŞAF GİYMEKTEN VAZGEÇ

Şah İsmail'in mektubu Yavuz Sultan Selim'i çok öfkelendirdi. Derhâl hızlı bir yürüyüşle orduyu harekete geçirdi. Fakat düşmana rastlanmıyordu. Buna karşılık uğranılan yerler tahrip edilmiş, erzak depoları yakılmıştı. Ordunun aç kalma ihtimali baş gösterdi. Yeniçeriler, söylenmeye, geri dönme arzusunda olduklarını duyurmaya başladılar. Bu fikre yavaş yavaş vezirler de katılıyordu.

Nihayet bir gün, Yavuz Selim'in çocukluk arkadaşı Karaman Beylerbeyi Hemdem Paşa, vezirlerin teşviki ile huzura çıktı; ıssız ve harap olmuş memleketlerde ordunun daha fazla ilerlemesinin büyük tehlike doğuracağını söyledi.

Şah İsmail'den meydan okuyan bir cevap aldıktan sonra Yavuz'u kararından hiç kimse caydıramazdı. Kararına karşı gelenler, en yakınları bile olsa, en ağır cezaya çarptırılırlardı. Nitekim, Hemdem Paşanın derhâl idamını emretti ve onun yerine Zeynel Paşayı Karaman Beylerbeyliğine tayin etti. Bundan sonra ordu tekrar yola koyuldu ve Yavuz, Şah İsmail'e Türkçe olarak dördüncü mektubunu yazdı. Bu mektubunda özetle şunları söylüyordu: "İsmail Bahadır, sen benim ülkemin sınırları üzerinde görünmekle, bana meydan okudun; işte geldim! Haftalarca yürümekte olduğum hâlde ne senden, ne de askerinden bir eser yok! Ölü müsün yoksa sağ mısın, bilemem! Hile ve entrikadan başka bir şey bilmez misin? Eğer korkuyorsan bir tabip çağır ki se-

ni tedavi etsin. Seni çok korkutmamak için askerlerimden kırk binini Sivas'ta bıraktım. Düşman hakkında işte bu kadar yüksek ruhluluk gösterilir. Lâkin kendini gizlemekte devam edecek olursan erkek sayılmazsın. Öğütlerimi iyi dinle! Miğfer yerine kadın başörtüsü, zırh yerine çarşaf giyerek hükmetmek arzusundan vazgeç!"

Yavuz, mektubunda, sözünü ettiği kadın giyeceklerini Şah İsmail'e armağan olarak göndermişti.

EĞER İÇİNİZDE MERT YOKSA BEN TEK BAŞIMA SAVAŞIRIM

Yavuz Selim, bugünkü Ağrı ilimizin Molla Süleyman köyüne gelindiğinde orduya iki gün istirahat verdi. Burada Gürcistan Prensi Mirza Can Bey Hanın gönderdiği elçiler geldi. Elçiler, 300 deve ile orduya yiyecek de getirmişlerdi. Yanlarında, Zulkadriye hareketinde İranlıların eline düştükten sonra firar eden Şehsuvaroğlu Ali Beyin iki oğlu da vardı.

İstirahat sırasında, İran Şahının ülke içlerine çekilmiş olduğu, bu yüzden Şah ordusunun İran içlerine kadar takip edileceği söylentisi çıktı. Aylardan beri yol yürüyen ve çok yorgun olan yeniçerilerin bu söylentiden sonra moralleri bozuldu ve başkaldırdılar. Boş yere yol almaktan usandıklarını, geri dönmek istediklerini söylediler. Hatta Yavuz'un çadırı civarında toplanarak ok atmaya başladılar.

Onları bazı subayların, hatta vezirlerin kışkırttığı belliydi. Durum tehlikeli görünüyordu. Bunca zaman hazırlık yaparak, bunca yol aldıktan sonra geri dönmek padişahın bütün otoritesini sarsabilirdi.

Cesur olduğu kadar soğukkanlı da olan Yavuz, çadırından çıktı, atına atladı ve isyancı askerlerin ortasına girerek onlara, atalarından gelen hitabet kudretiyle şöyle dedi:

"Be hey asker kıyafetli korkaklar! Maiyetimde, yiğitlik ve kahramanlık göstereceğinize böyle mi hareket edersiniz! Askerde itaat emre karşı gelmek midir? Çoluk çocuğunu,

karısının kucağını, savaş meydanına tercih edenler, geriye dönsünler, onlara izin veriyorum. Ben buraya geri dönmek için gelmedim, meşakkatlere, zahmetlere göğüs germeden nasıl zafer kazanılır. Asıl hedefimize bu kadar yaklaşmış iken, rezil bir şekilde geri dönmek yiğitliğe, mertliğe yakışır mı? Ölümden korkanlar geri dönsünler. Bizi isteyip yolumuzda can ve baş feda edecek yiğitler ölümden korkmazlar. İçinizde er yoksa ben tek başıma savaşırım."

Yavuz bu sözlerini bitirir bitirmez, atının başını İran yönüne çevirmiş ve ilerlemişti. Bu konuşmasıyla askeri utandırmış, isyanı yatıştırmış, morallerini yükseltmişti.

Bu sırada haberciler Şah İsmail'in Çaldıran ovasına doğru geldiğini bildirdiler. Düşmanla nihayet karşılaşılacağı anlaşılmıştı. Yavuz, hareket emrini verince bir tek yeniçeri, Türk sancağının gölgesinden ayrılmadı. Ordu, bir bütün hâlinde, kararlılıkla, İran ordusunun üzerine doğru ilerledi. Yapılan savaşta Yavuz Sultan Selim ve ordusu büyük bir zafer kazandı.

ASKER ÇADIRA TÜFEK ATIYOR

Hasan Can anlatıyor: Yavuz Sultan Selim, benimle bir sohbetinde, çadırındaki bazı yama ve delikleri göstererek: 'Bu delikleri görür müsün ve neden olduğunu bilir misin?' diye sordu. Benim aklıma bir şey gelmedi, sonra dedi ki: 'İran seferine karşı çıkan densizler nice kez yolumuz üzerine durdular ve heybeleri üzerine çarıklar çevirip bozgundan lâf urdular.' Düşman yok, biz boşuna giderüz.' dediler. Biz ise aldırmayıp dizginleri başka yöne çevirdik. Onlar da mecburen arkamızdan geldiler. En sonunda bir gece yıldırmak kastı ile otağa tüfek attılar, işte bu delikler o haddini bilmezlerin işidir. Azerbaycan'da kışlamayı önlemek de, onların işbirliği ve divan üyelerinin fesadıdır. Bu taşkınlıktan sonra yeniçerilerin ileri gelenlerini toplayıp, şöyle hitap ettim: Muradınız bu itaatsizliğe devam etmekse, haber verin nefsimi hükümetten hal' edeyim. Ben bu saltanatı yalnız İslâm'a hizmet için pederimden devir aldım. Âlemin ıslahı uğruna kardeşlerim ve kardeş oğullarımı feda eyledim. Biat teklif ettim kabul ettiniz. Ben uykularımı, rahat ve huzurumu terk ile dinimin kuvvetlenip yayılmasına uğraşıyorum. Eğer İslâm'ı diriltmek muradınız değil ise, benim de saltanatta kalmaya asla hevesim yoktur, dedim.

İSTANBUL'A DÖNÜŞ VE SORGULAMA

Şiî Safevî Devleti'nin, Osmanlılar ve genelde İslâm dünyası için bir daha tehlike teşkil etmeyecek şekilde belinin bükülmesi ve Anadolu birliğinin en önemli halkalarından olan Dulkadir Beyliği'nin alınması gibi parlak başarılardan sonra Sultan Selim, 11 Temmuz 1515'te İstanbul'a döndü. Böylece İran seferi 1 yıl 2,5 ay sürmüştü.

Bu uzun ve zorlu sefer sırasında yeniçerilerin defalarca isyana teşebbüs ettikleri görülmüştür.

Padişahın otağını kurşunlayıp, tehditkâr ifadelerle ona dil uzatıyor, böylece, Yavuz'un kafasındaki büyük projelerin gerçekleşmesini engellemek istiyorlardı. Bu karışıklıkları çıkaran yeniçerilerin arkasında bir kısım kışkırtıcılar vardı.

Bunların bir kısmı Yavuz tarafından biliniyor veya kuvvetle tahmin olunuyordu. Zaten Dulkadiroğlu Ahmet Paşa gibi bazıları daha önce cezalandırılmıştı. İstanbul'a döndükten 1,5 ay sonra Sultan Selim, bu isyanların kışkırtıcılarını açığa çıkarmak için tahkikata başladı. Vezirler ayrı ayrı sorgulandı; bazıları tutuklandı. Daha sonra yeniçeri ocağı askerleri sorgulandı.

Yavuz bunlara: "Bana doğruyu söylemezseniz saltanattan çekileceğim!" dedi. Bunlar, "Cümlemiz mücrimiz! Devletlü Hünkârımızdan affımızı dileriz." dedilerse de sorgulamayı devam ettirdi. Nihayet Kapı Kethüdası Ahmet Ağa bazı açıklamalarda bulundu, bunun sözlerine birkaç yeniçeri de şahitlik etti.

Bu zatın ifşaatıyla, meşhur edebiyat adamı ve âlimi Kazasker Tacizade Cafer Çelebi, İkinci Vezir İskender Paşa ve ocak halkından Sekbanbaşı Balyemez Osman Ağa'nın askeri kışkırttıkları belirlendi. Tacizade, sefer esnasında Yavuz'un çok yakınında bulunmuş olup, Şah'a gönderilen mektuplar onun kaleminden çıkmıştı. İskender Paşa ve Osman Ağa önce çağrılarak sorgulandı, daha sonra Tacizade huzura çağrıldı.

İlmiye sınıfından birinin idamı için fetvaya ihtiyaç duyan Yavuz, bu fetvayı bizzat Tacizade'den aldı. Sorgulama esnasında ona "İslâm askerini itaatsizlik ve isyana teşvik edenin cezası nedir?" diye sordu. Bunun üzerine Tacizade "Eğer sabit olursa cezası idamdır." diye cevap verdi. Bunun üzerine Yavuz "Senin fesadın bence gerek sabıkan, gerekse lâhikan sabittir ve kendin hakkındaki fetvanı kendin verdin!" diyerek bu zatın boynunu vurdurdu. (18 Ağustos 1515)

SULTAN SELİM HAN'A MANEVÎ EMİR VAR

Yine Hasan Can, Mısır seferine çıkmadan önce padişahın durumunu ve Kapuağası Hasan Ağanın gördüğü rüyayı şöyle anlatır: "Mekânı cennet olsun, merhum padişah çok geceler kitap mütalâa eder, uyumazlardı. Bazen bana okutup kendileri dinler bazen de dünya hâllerine dair konuşurlardı. Bir gece, yatağımda uyuya kalmışım. Sabah namazını kıldıktan sonra hizmetlerine koştum.

- Şimdi ne rüya gördüysen beyan eyle, buyurdular.

- Arz etmeye değecek bir rüya görmedim, diye cevap verdim. Tekrar buyurdular ki:

- Bu ne sözdür? Bir geceyi tamamen uyku ile geçiresin de, bir olay görmeyesin. Herhâlde görülmüştür...

Başka mevzudan biraz konuştuktan sonra tekrar bana dönerek:

- Boş söyleme. Herhâlde bu gece bir olay görülmüştür. Söyle, gizleme, dedi.

Her ne kadar düşündümse de görmüş olabileceğim bir şey hatırıma gelmedi. İşe yarar bir şey görmediğime yemin ettim. Sultan, mübarek başını sallayıp hayret gösterdiler. Ben de, "Sebebi ne olabilir?" diye hayret ettim. Hemen sonra kapuağasının dairesine bir iş için beni gönderdiler. Oraya vardığımda gördüm ki, Hazinedar Başı Mehmet Ağa, Kilerci başı, Saray Ağası ve Kapı Ağası Hasan Ağa âdetleri üzerine otururlar. Ama Kapı Ağası Hasan Ağa düşünceli ve şaşkın bir vaziyette, başını öne eğmiş, gözleri yaşlı olarak oturuyor-

du. Bu zat esasında, sessiz, salih, geceleri teheccüd namazı kılan biriydi. Ama bu hâli evvelki hâllerine benzemiyordu. Bir yakınının vefat etmiş olduğunu zannettim.

- Ağa hazretleri kalbiniz gamlı gözünüz yaşlı görünür. Sebebi ne ola, dediğimde;

- Hayır, bir şey yok, diye gizlemesi üzerine, Hazinedar Başı:

- Kardeş, ağaya bugün bir vaka olmuş da o uykunun sarhoşluğundandır, dedi.

Bunun üzerine:

- Allah için haber verin, devletli padişahımız elbette vaka görmüşsündür, söyle diye bu bendelerini aciz ettiler. Her hâlde zorlamaları asılsız değildir, iyi armağandır, anlatınız, dedim. Rüyayı nakletmesi için ağayı sıkıştırdım. Utanma hissi ağır basan bir şahıs olduğundan anlatmaktan kaçındı ve:

- Benim gibi yüzü kara günahkârın ne rüyası olur ki Padişah huzurunda anlatmaya değsin, kerem edin bana bu teklifte bulunmayın, dedi. Biz sıkıştırmaya, o da vazgeçirmek için yalvarmaya devam etti. Nihayet Mehmet Ağa:

- Nice söylemezsin, bize anlattığında buna memur olduğunu naklettin. Gizlemesi ihanet olmaz mı, deyince, Ağa sırrının mührünü açıp anlattı:

- Bu gece rüyamda gördüm ki, eşiğinde oturduğumuz bu kapıyı hızlı hızlı çaldılar ve "Ne haber var?" diye ileri baktım, vardım; kapu, dışarısı görünecek fakat bir adam sığmayacak kadar az açılmış. Dışarısı, tayla sanlı (ucu sarkıtılmış sarıklı) nuranî kimselerle dolu, elleri bayraklı ve silâhlı mükemmel şahıslar, kapının dibinde ise elleri sancaklı dört nuranî kimse durur, kapıyı vuranın elinde Padişahın Ak sancağı var. Bana dedi ki:

- Bilir misin neye gelmişiz?

Ben de:

- Buyurun, dedim.

Dedi ki:

- Bu gördüğün kimseler Resûlullah'ın (s.a.s.) ashabıdır. Bizi Hazret-i Resûlullah gönderip Selim Hana selâm etti ve buyurdu ki: Kalkıp gelsin ki, Haremeyn hizmeti ona verildi. Gördüğün dört kişiden, bu Ebu Bekr-i Sıddık, bu Ömer'ül - Faruk, bu Osman-ı Zinnureyn'dir. Seninle konuşan ben ise, Ali bin Ebi Talip'im. Var, Selim Han'a söyle, dedi ve nazarımdan gaip oldular. Ben dehşetle kendimden geçip tere batmış ve sabaha kadar baygın yatıp kalmışım. Çocuklar, teheccüd zamanında mutat üzere kalkmadığımı hastalığa yormuşlar ve sabah namazı vakti geçeceği zaman gelip beni uyarmak için yapışmışlar, görmüşler ki suya düşmüş gibi ıslak yatarım. Elbise değiştirmek için yenilerini getirip o aralık, beni uyandırmışlar. Aklım başıma gelince aceleyle kalkıp namaza yetiştim. Ama tamamen sükûna eremedim.

Ağa, bunları anlatırken ağlıyordu. Padişah'ın buyurduğu hizmeti nakledip derhâl huzurlarına gittiğimde, o hizmeti sual etmeyip tekrar rüyadan bahis açarak:

- Şu senin bu gece sabaha dek uyuyup bir vaka görmediğin bana tuhaf gelir. Hemen söyle yatıp uyudun mu?

Dedim ki:

- Padişahım, vakayı bu Hasan kulunuz (Hasan Can) görmediyse bir Hasan kulunuz (Kapuğası Hasan Ağa) görmüş. Emriniz olursa arz edeceğim.

Buyurdular ki:

- Söyle görelim...

Ben de hâdisenin tamamını naklettim. Ben anlattıkça mübarek çehreleri kızarmağa başladı ve mübarek gözlerinden yaş geldi. Bitirince buyurdular ki:

- Derd-mendin safa-yı meşrebi (zavallının tıynetinde safiyeti) varmış, sen onu bize methettikçe "Bir kimseyi

ibadet eder görürsün, hemen veli sanırsın." diye seni alaya alırdık, boşuna methetmezmişsin... ve devamla:

- Biz sana demez miyiz ki, biz bir tarafa memur olmadan hareket etmemişizdir. Atalarımız velâyetten behremendler idi. (velilikten nasip sahibiydiler), kerametleri vardır, içlerinde biz onlara benzemedik... Diyerek kendilerini küçük göstermeye çalıştılar. Ondan sonra Arap Seferi hazırlıklarına başladılar.

Sultan Selim Han, bu manevî emri alınca, Hicaz ve bütün Arabistan'ı alma niyetinin Peygamber Efendimiz (s.a.s.) tarafından da tasdik edildiğini anlamıştır.

HARAM YEMEYEN ORDU

Osmanlı ordusu Mısır seferine gidiyordu. Üsküdar'dan hareket eden orduya ilk mola Gebze yakınlarında verildi. Ordunun geçtiği yollar bağlık bahçelik idi. Asmalar salkım salkım olgun üzümlerle, elma ağaçları kırmızı elmalarla doluydu. Yavuz Sultan Selim Han: "Acaba askerim, sahibinden izinsiz üzüm ve elma koparıp yer mi?" diye kendi kendine düşüncelere daldı. Bir müddet bu düşüncelerle tereddüt içinde kaldıktan sonra, yeniçeri ağasını huzuruna çağırdı ve: "Ağa! Fermanımızdır. Bütün yeniçerilerin, sipahi ve askerlerin heybeleri yoklansın. Heybesinden bir elma veya üzüm salkımı çıkan asker, derhâl huzuruma getirilsin!" diye emretti.

Yeniçeri ağası, derhâl harekete geçerek, saatlerce askerlerin heybelerini araştırdı. Sultan Selim Hanın huzuruna çıkarak:

"Hünkârım! Askerlerin heybelerini araştırdık, içerisinde üzüm veya elma bulamadık. Asmaları ve elma ağaçlarını inceledik, koparılma izlerine rastlayamadık." dedi. Bu habere Sultan çok sevindi. Üzerindeki ağırlık ve zihnindeki düşünce kalkmıştı. Sonra ellerini açarak:

"Allahım sana sonsuz hamd ve senalar ederim. Bana haram yemeyen bir ordu ihsan eyledin." dedi.

Sonra da yeniçeri ağasına: "Ağa! Haram yiyen bir ordu ile beldelerin fethi mümkün olmaz." dedi.

ASKER OCAĞINA PARAYLA GİRİLMEZ

Yavuz, askere çok dikkat eder, hak etmeyenlerin asker olmasına kesinlikle izin vermezdi. Koçi Bey Risalesi'nde bu konuda bize bir örnek sunmaktadır:

Yavuz Sultan Selim, Mısır seferinde, para sıkıntısına düşüldüğünden, defterdara bir bezirgândan (tacirden) 60 bin filuri borç al masına müsaade etmiş. Daha sonra vergiler toplandığında parasını iade için bezirgânı huzuruna istetmiş ve parasını takdim etmiş. O zaman bezirgân söze başlayıp şöyle demiş:

"Sayenizde malım ve menalim hadden aşkındır ve dünyada bir oğlumdan başka kimsem yoktur. Borç verdiğim 60 bin filuri devletin olsun, yeter ki oğluma devlet-i padişahîde iki akçe cebecilik ihsan olunsun."

Bunun üzerine bezirgâna ve bunu getiren devlet ricaline şiddetle kızan Sultan şöyle dedi:

"Yüce ecdadımın ruhu için hepinizi katlederim. Lâkin âlem halkına, Yavuz Sultan Selim bir bezirgânın malına tama edip de onu katletmiş ve yine bîgünah kendi vezirlerine kıymış diye şayi olur, ondan korkarım. Yoksa hepinizi kılıcıma yem ederim. Derhâl bezirgânın malını verip gönderin ve bundan sonra da böyle bir şeye tevessül etmeyin. İçinizden her kim benim temiz ve eğitilmiş asker kullarıma yabancı sokmaya kalkarsa, dünyadan ahirete imansız gidip cehennem ateşinden kurtulmasın." demiştir.

Aradan yüz yıl bile geçmeden ne yazık ki orduya cambazlar, şaklabanlar, soytarılar dolmuş ve zaferden zafere koşan ve düşmanı kahreden ordu artık eski günlerini mumla aratır hâle gelmiştir. Ocağa alınan her ehil olmayan kişi sanki bir virüs olmuş ve bütün sistemi alt üst etmiştir. Sonrası malûm...

CEBBAR DEDE

Yavuz Sultan Selim, Mısır seferine çıktığında Misis'e gelir.

Cebbar Dede koyunlarıyla Cebeli Nur dağlarının eteklerinde yaşarken, Misis halkı Cebbar Dedeyi, koyunları ekinleri yiyor diye Yavuz Sultan Selim'e şikâyet ederler. Yavuz Selim, Cebbar Dedenin ifadesini almak üzere iki atlı salar. O vakitler Cebbar Dede, Ceyhan Nehri kenarında harman dövmektedir. Atlılar varır, selâm verirler;

- Padişahın emri var, sizi ister. Bizimle geleceksiniz, derler.

Cebbar Dede;

- Siz gidin ben gelirim, der.

Askerin biri;

- Olmaz... Bizimle beraber geleceksin, der.

Cebbar Dede tekrar;

- Siz gidin, ben gelirim, der.

O sırada yazın kavurucu sıcağında bunalan askerin biri;

- Baba suyun yok mu?, diye sorar.

Cebbar Dede yerdeki kalburu alır Ceyhan Nehri'ne daldırıp çıkartır. Suyun kalburdan akmadığını gören askerler şaşırırlar. Alıp suyu içerler.

Fazla ısrar etmezler ve Misis'e dönerler. Cebbar Dede de geyiğine biner, eline asasını alır ve yola çıkar. Atlılardan önce Misis'e varır. Gelen iki atlı, kendilerinden

önce gelen Cebbar Dedeyi görünce şaşırır. Onu padişahın huzuruna çıkarırlar. Huzurda, Cebbar Dedeye köylülerin kendisinden şikâyetçi oldukları söylenir.

Cebbar Dede:

- Benim koyunlarım başkasının malını, haramı yemez, der.

Doğruluğunu ispat için gidip koyunları alır gelir. Bir ekin tarlasının içine bırakır. Koyunlar ekinlerin içinde ot yer, ekin yemezler. Bunun üzerine Yavuz Selim, Cebbar Dedenin iyi bir zat olduğuna inanır ve onu serbest bırakır.

ENBİYA SURESİNDE HABER VAR

Yine Hasan Can'ın Mısır seferinde anlattığı şu olay da çok ibret vericidir. Yavuz Sultan Selim, Şam'a vardığında meşhur Ümeyye Camii'ne gidip orada bulunan Şeyh Muhammed Bedahşî'yi ziyaret eder ve ondan dua rica eder. Bunun üzerine Şeyh der ki:

- Siz Allah'ın lütfu ile gözdesiniz. Müslümanların destekçisi ve koruyanısınız. Sizin duanız kabul olur. Biz duayı sizden bekleriz. Fakat Padişah tekrar rica eder ve şeyh de ona zaferleri için dua eder. Sonra Şam halkını toplayıp onlara der ki:

- Ey Şam halkı, bu Sultan'ı Allah'ın bize göndermesi onun bize bir rahmetidir, lütfudur. Sizi zalimlerin elinden bu kurtardı. Ne mutlu size ki Allah, O'nu size sultan etti. Sakın ha sakın onun idaresinden ayrılmayasınız. Benim dua ve selâmımı o yüce Padişah'a iletesiniz.

Sonra şeyh, bir de vasiyetname ve dua yazdırmış, mühürleyip Sultan'a vermelerini söylemiş ve ruhunu teslim etmiş. Emanet, Sultan'ın eline yetişmiş ve Sultan çok üzülmüştür.

Başka bir rivayette ise Selim Han, bir gün ona:

"Otsuz, susuz ve çok sıcak bir çölü geçerek, Mısır'a varabilmek mümkün olacak mıdır, diye düşünüyorum. Bu mevzuda bildiğiniz bir şey var mıdır?" diye sordu. O mübarek zat:

"Sizin Mısır'ı fethedeceğinize, Kur'an-ı Kerim'in Enbiya Suresinde işaret edilmektedir. Allah Tealâ, bu ayette şöyle buyurmaktadır: 'Velekad ketebna fi'z-Zebur-i min ba'di'z-zikr-i enne'l-arda yerisüha ibadiya's-salihune; Ayetin yüce meali: Andolsun Zikir'den sonra Zebur'da da: 'Yeryüzüne iyi kullarım varis olacaklardır.' diye yazmıştık.' (Enbiya Suresi/105) Tefsir âlimleri, 'Ayette geçen "Zikir" kelimesi, tercih edilen görüşe göre Tevrat'tır.' demişlerdir. Bu ayette geçen "Ve lekad" lafzı, ebced hesabı ile 140 olur ki, bu da sizin adınıza işaret etmektedir. Ayette geçen "arz" kelimesinden murad Mısır'dır. "Zikir" lafzı da, ebced hesabıyla 920 (1517) eder. Bu tarih ise zat-ı âlilerinizin zamanına tıpatıp uymaktadır. Mısır, sizin zamanınızda fetholunacaktır. Hiç durmayıp Mısır üzerine yürüyünüz." dedi.

HADİMÜ'L HARAMEYN EŞ-ŞERİFEYN

Yavuz Sultan Selim, Haleb Ulu Camii'nde Cuma namazını eda ederken hatip, Mekke ve Medine'nin hâkimi manasına gelen "Hâkimu'l-Haremeyn eş-Şerifeyn" ünvanıyla hitab edince o, yerinden kalkıp bu lâkabın yerine "Hadimu'l-Haremeyn eş-Şerifeyn" (Haremeyn'in hizmetkârı) kelimelerini telâffuzla kendisine bu ünvanın verilmesini istemişti.

Hatipin aynı sözleri tekrarlaması üzerine çok sevinen Yavuz Sultan Selim, l000 dukadan daha fazla değeri olan kaftanını çıkarıp hatibe giydirecek ve üzerinde namaz kıldığı halıyı kaldırıp toprağa secde edecektir.

Böylece o, İslâm tarihinde diyanetperverliğinin ne kadar üstün olduğunu gösterdiği gibi, Hz. Peygamber'in (s.a.s.), Şair Ka'b b. Züheyr'in kasidesine (Kaside-i bürde) karşı bürdesini (hırka) vermesini örnek alarak böyle bir harekette bulunmuştur.

Bu hareket tarzı, Selim'in İslâm'a ve Resûlullah'a ne kadar bağlı olduğunun en beliğ ve açık numunesidir ki bu, Osmanoğullarının en karakteristik vasfını teşkil eder. Yavuz için kullanılan bu ünvan, kendisinden sonra gelen bütün Osmanlı hükümdarları için de kullanılan önemli bir lâkap olmuştur.

MOLLA ŞEMSEDDİN MISIR YOLLARINDA KİTAP YAZIYOR

Mısır Seferi'nde yollar çok amansız, susuz ve ıssızdı. O koca Sultan ellerini kaldırır dua ederdi ve çoğu kez eli-ni indirmeden bereketli yağmurlar çölü sular, o zafer or-dusunun geçişini ve su teminini kolaylaştırırdı. O kızgın çöllerde yolların zorluğu ve su temininindeki güçlükler ya-nında, çöldeki bedevîlerin gece baskını da dayanılmaz hâlde idi. Onlar askere yanaşamazlardı, fakat halka gibi ordunun etrafını çevirip uzaktan yürür, her fırsatta ani baskınlar yapar, ne bulurlarsa talan ederlerdi. Bir gece Padişah'ın lâzım olan eşyalarını taşıyan develerden biri geride kalmış ve taşıdığı eşyalar bedevîler tarafından ta-lan edilmişti. Bu talan edilen eşyalar arasında Padişah'ın yolda okuduğu bir sandık kitap da vardı. Bunların içinde, meşhur kitaplardan biri de, Tarih-i Vassaf idi. Sultan bu kitabı çok severdi. Fırsat buldukça bu kitabı okurdu. O nüshanın hattı da çok güzeldi. Padişah bunların kaybına çok üzüldü. Hocaları Halimî Çelebi'den o kitabın tekrar yazılmasını rica etti. O da saray hocası Molla Şem-seddin'e bunu ısmarladı. Molla Şemseddin'in hattı çok hızlı idi. On günde bir Mushaf-ı Şerif (Kur'an-ı Kerîm) ve 8-9 günde bir Hafız Divanı yazardı. Bu kitap için de 25 gün mühlet istemiş, kimse beni meşgul etmesin diye de kendisini bir odaya kapatmış. Fakat bir gün bakmışlar ki aniden yanında bir adam peyda olmuş, korkarak kim ol-duğunu sormuş, o da:

- Korkma, biz de senin gibi bir adamız, seni ziyarete geldik, demiş.

Bu kimsenin gayb âleminden geldiğini anlayan Molla Şemseddin ona:

- Arap âlemi tamamen Osmanlıların eline geçecek mi, diye sormuş, bunun üzerine hazret demiş ki:

- Selim Han bu hizmete memur olup gelmiştir. Haremeyn hizmeti ona ve onun nesline görev olarak verildi.

- Fethi ve ele geçirilişi kolay olmaz mı? Şimdi Müslüman idareciler arasında Allah'ın sevip koruduğu, Osmanlılardır. Selim Han ise ermişler halkasının dışında değildir. Sahib-i tabakadır.

Molla Şemseddin ile bu şahıs arasında daha bazı konuşmalar geçer ve şahıs bir süre sonra gözden kaybolur.

DEVLETLİ SULTANIMIZ ACEP NİÇİN ÇÖLDE YAYA OLARAK YÜRÜRLER?

Mısır seferi sırasında, Sina Çölüne girmekte tereddüt gösteren askerlerine kesin hareket emrini veren Yavuz, hiç beklemeden atı Karaduman'ı uçsuz bucaksız çöl denizine sürdü. Arkasından da koca Osmanlı ordusu, düğüne gider gibi, alevli Sina Çölü'ne daldı. Kum fırtınaları etrafı kasıp kavuruyordu. Gündüzleri dayanılamayacak kadar sıcak, geceleri ise dondurucu soğuktu. Ordu bu şekilde yol almaya devam ederek çölü yarıladı. Herkes suyunu idareli kullanıyor, teyemmüm yapılarak namaz kılınıyordu. Bir ara Yavuz Sultan Selim Hazretleri, birdenbire atı Karaduman'dan yere atladı. Onu gören başta Vezir-i azam Sinan Paşa olmak üzere Anadolu Beylerbeyi ve Rumeli Beylerbeyi de atlarından indiler, bütün komutanlar, sipahiler, süvariler de yaya yürümeye başladılar. Koca Osmanlı ordusu, piyade bir ordu hâline dönmüştü.

Padişah, çok saygılı bir şekilde önüne bakarak yürüyordu. Bütün vezirler, kumandanlar ve askerler merak içinde kalmışlardı. Her zaman olduğu gibi yine Hasan Can'a müracaat ettiler. O da olup bitenlerin ne olduğunu anlayamamıştı. Öğrenmek için Selim Han'ın yanına yaklaştı ve:

- Hayırdır, inşallah Sultanım! Bütün ordu merak eyler. 'Devletli Padişahımız acep niçin yaya yürürler?' diyerek telâş ederler, dedi. Bu dünyayı iki cihangire az gören büyük Sultan şöyle fısıldadı:

- İki cihanın sultanı Peygamber Efendimiz (s.a.s.) önümüzde yaya yürürlerken biz nasıl at üzerinde olabiliriz Hasan Can!

Bir müddet bu şekilde giden Selim Han, tekrar atına binince diğerleri de atlarına bindiler. Osmanlı ordusu, bu şekilde çölde yol almaya devam etti ve kimseye nasip olmayan çölü geçme şerefi bu büyük cihangire nasip oldu. Böylece Mısır seferinde manen desteklendiğini gösterdi.

MISIR'I ALDIK FAKAT YUSUF'U KAYBETTİK

Yavuz Sultan Selim Han, bir vatan ve iman borcu bildiği prensiplerinin tehlikeye düşmesine razı olmadığı için, bu prensipleri tehlikeye sokan kimseleri en ağır şekilde cezalandırmaktan kaçınmamıştır; fakat diğer yandan, hükümdar olarak verdiği ceza kararları için, insan olarak da gözyaşı döküp üzülmüştür.

Şu olay da onun kadirbilirliğine ve gerçeği sahteden ayırt eden ileri ve derin görüşüne bir örnektir:

Osmanlı orduları, şecaat ve bahadırlıkta eşi bulunmaz Memlûk ordularını ezip Mısır'ı fethetmek üzere iken, artık tek kurtuluş yolunun padişahı bertaraf etmek (öldürmek) olduğuna karar veren Memlûklar, birkaç fedaî ile Osmanlı saflarını yarıp Otağ-ı Hümayun'a (Padişahın çadırına) hücum ettiler. O sırada içeride üç büyük adam vardı. Vezir-i azam Sinan Paşa, Ramazan Oğlu Mahmut Bey ve Antep Valisi Yunus Bey. Üçünü de öldürdüler, o sırada padişah, orduyu gözden geçirmek için dışarıda bulunuyordu. Hâdiseyi haber aldığı zaman:

"Mısır'ı aldık ama Yusuf'u da aldırıp Mısır'ı kendimize "Beytü'l-Ahzan" (Üzüntü ve keder evi) kıldık." diyerek derin bir teessür göstermiştir. Vezir-i azam Sinan Paşanın adı "Yusuf Sinan"dı. Zarif padişah, o derece kederli anında bile, Yusuf Peygamber'in Mısır'a vezir oluşu hâdisesini telmih ederek konuşmuş, Yusuf'unu kaybeden Yakup'un içinde yıllar yılı ızdırap çektiği hüzünlü kalbiyle süslemeyi de unutmamıştır.

İMDİ TOP DEVRİDİR

Yavuz Sultan Selim, Mısır'ı aldığı zaman esir kumandanlardan Kurtbay'ı huzuruna getirtti. Kurtbay'a:

"Baka Kurtbay, şecaat ve cesaretine cidden hayran oldum. Sinanıma ve orduma yaptığını da biliyorum. Lâkin imdi senin şecaat ve cesaretin neye yaradı? Akıbet memleketinizi kaybettiniz. O bahadırâne saldırışlar ne oldu? Ol şecaat kandedur?" dedi.

Kurtbay:

"Hünkârım! Allah'a şükür, şecaat ve cesaretim bakidir. Lâkin memleketimizi siz kendi bahadırlığınız ve şecaatinizle almadınız. Bize ne yaptı ise ölüm saçan o menfur toplarınız yaptı. Onlar memleketimizin kaybına sebep oldu." dedikten sonra şöyle ilâve etti:

"Sultan Kansu zamanında bir Berberî, Venedik'ten top getirdi. Mısır hükümetine satmak istedi. Fakat rical-i devlet, Peygamber Efendimizin: (s.a.s.)

"Kılıç ve ok kullanınız." emr-i şerifine mugayir görerek bu topları almadı. O zaman o Berberî zat:

"Yaşayan görecektir ki, bu memleket, bu toplara sahip olan bir millet tarafından elinizden alınacaktır!" diye bağırmıştı. Tesadüf olunur ki Berberî haklı imiş, dedi. O zaman Yavuz Sultan Selim: "Kudret ve kuvvet Cenab-ı Hakkındır, amenna. Kur'an ve sünnete bu kadar bağlı iken neden Resûlullah Efendimizin (s.a.s.): "Silâha aynı silâhla mukabele ediniz." mealindeki emr-i şerifini yerine

getirmediniz? Hazret-i Peygamber'den (s.a.s.) bu yana 900 sene geçti. O zaman kılıç ve ok devri idi. İmdi top devridir." dedi.

İşte, tarihin kuru bir lâf kalabalığından ibaret olmadığına güzel bir örnek. Her iki taraf da aynı insanın sözüne göre hareket ediyor fakat ufuklar çok farklı. Bugün diğer devletlere göre durumumuzu düşündüğümüzde ne yazık ki bizim de Yavuz'un yakaladığı ufkun çok gerisinde kaldığımız görülecektir. İbret almadıkça tarih okumanın kuru bilgi almaktan başka hiçbir işe yaramayacağı aşikârdır.

LÂNET

Yavuz Sultan Selim, Mercidabık zaferini kazanmış, Halep'i, Şam'ı ve Suriye'yi fethetmişti. Bu sırada maddî sıkıntı hasıl oldu. Defterdar bu sıkıntının halli için Padişah'a bir teklif tezkeresi yazdı:

"Hazine-i Hümayun'daki akçe darlığını gidermek için bugün bir fırsat zuhur etmiştir. Şam'daki zengin Çerkez ümerasından biri vefat etmiştir. Müteveffa (ölen zat) altı aylık bir oğlan çocuğu ile külliyetli miktarda bir meblağ bırakmıştır. Çocuğun katli, meblağın hazine için zaptı hususunda ferman Padişahımındır." demiştir. Bu satırları okuyan Yavuz Sultan Selim, mektubun altına:

"Benim Defterdarım! Biz buralara kadar halkın malını müsadere etmek için değil, ülkeler almak, halkı rahat ve huzura kavuşturmak için geldik." diye yazdıktan sonra:

"Müteveffaya rahmet,
Malına bereket,
Oğluna afiyet,
Gammaza da lânet"

diye ilâve etmiştir. Defterdar, böyle bir cevap ile kurtulduğuna, başını kaybetmediğine şükretmiştir.

Bu olay Osmanlı'da gaza ve cihadın ne için yapıldığına çok güzel bir misal teşkil etmektedir.

KULAĞINDAKİ KÜPE

Yavuz'a atfedilen resimlerde, kulağında küpe vardır. Bunu halk çeşitli şekillerde yorumlamaktadır. Bir kısmına göre Türklerde erkekler kulaklarına küpe takmaktadırlar. Bu aynı zamanda gençlik ve yiğitlik alâmetidir. "Varol küpeli, yiğit, helâl olsun küpeli oğlan" gibi tabirler halk efsanelerinde ve masallarında eksik değildir.

Diğer bir rivayet ise; Selim, İran'ı veya Mısır'ı fethettiğinde oralarda kulakları küpeli insanlarla karşılaşmıştır. Bunun üzerine etrafındakilerden bunların kim olduğunu sormuş, onlar da "esirler" (kullar, köleler) olduğunu söylemiştir. Bunu duyan koca Sultan Yavuz Selim:

Ben de Allah'ın bir kulu, kölesi ve arzularımın esiriyim, diyerek, bu olaydan sonra kulaklarına küpe takmıştır.

MISIR'IN FETHİNDEN SONRA İSTANBUL'A DÖNÜŞ

1516-1517 yıllarında yapılan Mısır seferinde İbn Kemal de Yavuz'un yanından hiç ayrılmayanlar arasında yer almıştır. İbn Kemal, sefer esnasında eser telif etmiş, dinî görevleri yerine getirmiş, sohbetlerde bulunmuş ve idarî görevler üstlenmiştir. Sultan Selim, onun gönül okşayan sohbetlerine hayrandı. Zaman zaman at başı yürüyüp onunla sohbet ederdi.

Askerler ve yüksek rütbeli idareciler, Mısır'ın havasına ve sıcağına dayanamayıp Anadolu'nun, özellikle de İstanbul'un suyunu havasını durmadan aralarında konuşup özlemlerini gidermeye çalışırlardı. İstiyorlardı ki bir gün bir yetkili bu duygularını Sultan'a iletsin. Ama kimse buna cesaret edemiyordu. Söylediklerine bakılacak olursa bunu ancak Kemal Paşazade yapabilirdi. Ona bu konuyu açtılar. O da kabul etti.

Bir gün Sultan ile sohbet ederlerken Sultan:

"İlde neler konuşuluyor, ne gibi haberler var?" diye sordu, İbn Kemal bunu fırsat bilip derhâl konuyu ele aldı ve şöyle dedi;

"Sultanım! Askerlerin, Nil nehrinden davarlarını suluyorlardı, o askerlerden birinin şu türküyü söylediğini duydum:

"Nemiz kaldı bizim mülk-i Arap'ta?
Nice biz dururuz Şam ve Haleb'de?
Cihan halkı kamu ayş'u -tarabda.

Gel ahi gidelim Rum illerine!

Yavuz bunu, askerlerinin Anadolu'yu özlediklerine yorarak:

"Artık burada kalmaya gerek kalmadı, hemen hazırlıklara girişilsin, göçelim." dedi ve kısa zamanda da harekete geçtiler. Yolculuk devam ederken Yavuz, yine Paşazade'ye şöyle dedi:

"Tokatlı Molla Lütfi Efendi hocanız imiş. Bu zat, ilmi irfanı yüksek değerli ve dört başı mamur bir ilim adamı iken katledilmesine ne sebep oldu?" diye sordu.

İbn Kemal Paşa:

"Hasedi akran belâsına uğradı. Tam bir âlim, kâmil, müteheccid, salih ve dindar bir kişi iken, düşmanı çoğalıp kin güttüler ve katline sebep oldular." dedi.

Sultan duyduklarına çok üzüldü ve tekrar sordu:

"Molla Lütfi, ilminin ve vakarının yanında şaka yapmayı çok seven biri imiş. Bazen öyle şakalar yaparmış ki, işitenler şaka değil, gerçek sanırlarmış. Siz de üstadınız gibi öyle şakalar yapmaz mısınız ki, işitenler şaka değil gerçek sansınlar." dedi.

İbn Kemal hemen şu cevabı verdi: "Biz geçen gün sıramızı savdık, şimdi sıra Padişahımız Hazretlerindedir."

Bunu duyan Yavuz Sultan Selim uzun uzun düşündükten sonra şöyle dedi;

"Yoksa o geçen ki gün yeniçeriler ağzından söylenen kıta da öyle bir şaka olmasın." dedi.

İbn Kemal: "Evet, doğrusu Padişahımızın buyurdukları gibidir." dedi. Bu esprisi çok hoşuna giden Padişah, İbn Kemal'e hayli ihsanda bulundu.

BİR DESTAN İNSANI

Yavuz apayrı bir destan insanıdır. O, İslâm birliğini temin maksadıyla gittiği muharebelerin birinden dönüyordu. Bu arada İstanbul'da halk, günlerdir onu istikbal edebilmenin heyecanıyla yollara dökülmüş bekliyordu. O, bunu haber alınca, İstanbul'a gece yarısında başka bir yoldan giriyor ve gizlice Topkapı'ya ulaşıyordu.

Bir pençede dünyanın ödünü koparan ve kükrediği zaman ormana velvele salan bu adama bak ki, gece olup da, Rabbiyle münasebete geçince, tepeden tırnağa bir abid ve zahid kesiliyor. Sanki şimdi o herkesi tir tir titreten hükümdar değil de bir Tavus b. Keysan veya bir Üveysi'l-Karnîdir. Bu hâl ve bu vaziyet çok az insana nasip olmuş bir payedir. Onun içindir ki bu insanlar, adı sahabeden ve tabiînden sonra anılması gereken insanlardır.

BİR DEVLET NE ZAMAN YIKILIR?

Yavuz Selim Han, İslâm ülkelerini fethettikten sonra, bir gün Vezir-i azam Pirî Paşayı çağırır:

"Pirî lalam! Allah'ın izni ve yardımıyla Mısır'ı fetheyledik. "Hadimü'l-Haremeyn" unvanı ile muazzez olduk. Her gittiğimiz taraflarda fetihler nasip oldu. Emrimize muhalefet edecek kimse kalmadı. Bu durumda devletin zevali (yıkılması) ihtimali var mıdır?" diye sorar. Vezir Pirî Paşa da cevabında: "Yüce cedlerinizin (atalarınızın) koydukları kanun ve kaideler icra olundukça bu devletin zevali muhaldir." der ve şöyle devam eder:

"Evlâtlarınızın hilâfeti zamanında akılsız vezir-i azam tayin olunur, rüşvet kapıları açılarak mansıplar (makamlar) ehline verilmez, devlet işlerinde kadınların hükmü yürürse, o zaman bu devletin yıkılması kaçınılmaz olur." diye ilâve eder. Bunun üzerine düşünceye dalan Yavuz Sultan Selim Han:

"Allah'ım! Bizi koru!" duasını yapar ve Pirî Paşaya ihsanlarda bulunur. Şehzadeliğinden itibaren ve özellikle de sultanlığı zamanında at üstünden inmeyen Yavuz Sultan Selim Han, ömrünün çok az bir kısmını İstanbul'daki sarayında geçirmiştir.

Tarihte kurulan her devlet doğar, büyür, gelişir ve de ölür. Bu son elbette kaçınılmazdır. Ölüm kaçınılmaz olmakla birlikte geciktirmek, hayatta kalma süresini uzatmak

da o devletin yöneticisinden halkına kadar bütün bir toplumun elindedir. Ne yazık ki Pirî Paşa'nın dedikleri bir bir gerçek olmuş ve Osmanlı Devleti de miadını doldurarak tarih sayfaları arasındaki yerini almıştır. İbret alındığı müddetçe tarih tekerrür etmeyecektir.

İLİM ADAMINA VERDİĞİ DEĞER VE MOLLA CEMALİ (ZENBİLLİ)

Tarihin "Yavuz" dediği Sultan Birinci Selim, gerçekten de yavuzdu. Ama bu yanardağ gibi ateş saçan hükümdarın da, yanında boynunu büktüğü, elini öptüğü, nazını çektiği, buyruğunu tuttuğu kimseler vardı. Padişah, bu kaya gibi eğilmek bilmeyen bükülmez manialarıaşıp geçmek istese de, yerlerinden kımıldatıp sarsamaz ve tosladıkça geri püsküren kendi olurdu.

Meselâ hususî hayatında zarif, nazik ve uysal bir kimse olan Molla Cemali (Zenbilli), padişahın karşısında haşin ve alabildiğine sertti. Bu, korku bilmeyen gözü pek adam, o ele avuca gelmez hükümdar, bir kale metaneti ile nasıl da onun itidal ve ölçüleriyle bir muvazene bulabilmişti? Bulmuştu. Zira padişah, doğruluğa, celadete, ihlasa, feragate, tedbire ve ileri görüşe meftun ve hayran bir insandı. Derine işleyen zekâsı, isabetli görüşü, intikal sürati ile etrafını teşkil edenlerin iç künyelerini tespit edip hükmünü verecek bir ferasete sahipti. Onun için, çeyrek asır fetva makamının fırsat ve imkânları içinde, yalnız başkaları için yaşamış, başkaları için didinmiş ve eteğine dünya kirlerinden bir zerre sıçratmamış bir Molla Cemali, istediği kadar ileri gidebilir ve hükümdarını dilediği gibi hizaya çekebilirdi.

Uzun yıllar, bir dünya devletinin şeyhülislâmı olduğu hâlde, kibirsiz, debdebesiz, sade ve mütevazı tutumunu muhafaza eden bu âlim kişi, bazı zamanlar padişaha öyle

çıkışlar yapardı ki, tahammül etmek için ancak gerçeklerin eşiğine baş koyan bir Sultan Selim olmak gerekti.

Anlatacağımız hâdise bizlere adalet dağıtanlar ile devleti idare edenlerin münasebet ve konumlarının hakkını vermede hangi ölçüler içinde olmaları gerektiğini çok iyi anlatmaktadır. Vaka şöyle cereyan eder:

İstanbul'da yaşayan azınlıklar -Rum, Ermeni, Yahudi- zaman zaman karışıklık çıkarıyorlardı. Buna çok kızan Yavuz; "Ya karışıklık çıkarmasınlar yahut da hepsi topraklarımı terketsinler." diye emretti.

Durumu devrin en büyük âlimlerinden Şeyhülislâm Zenbilli Ali Efendi'ye bildirdiler. Ali Efendi, Yavuz'a gitti.

Padişahım, dedi, "Duydum ki azınlıkları topraklarınızdan çıkarmayı istermişsiniz."

Yavuz hâlâ çok kızgındı. Şimşek döken gözlerini Şeyhülislâma çevirdi:

"Evet, ne olmuş!"

Şeyhülislâm Zenbilli Ali Cemali Efendi, düşündüğünü açıkça söylemekten hiçbir zaman çekinmezdi. Yavuz'un öfkesinden de korkmazdı:

"Bu dinimize aykırıdır!" dedi. "Çünkü, dinimizde zorlama yoktur. Dedeniz cennetmekân Fatih Sultan Mehmet Han Hazretleri de bu hükme uymuştur. Hem dinin hükmüne, hem dedenizin töresine uymak zorundasınız."

Yavuz'un öfkesi daha beter kabardı:

"Ali Efendi, Ali Efendi! Bakıyoruz da sen devlet işlerine de karışmaya başladın. Bu yolun sonu nereye varır bilir misin?"

Zenbilli hiç çekinmeden şu cevabı verdi:

"Nereye varırsa varsın, ömrüm bitmedikçe canımı almaya kimsenin gücü yetmez. Senin ahiret işlerine bak-

mak boynumun borcu olduğuna göre, ahirette hesabını veremeyeceğin işlerden seni korumak da boynumun borcudur. Bu işe kalkışırsan hal'ine (tahttan indirilmene) fetva veririm."

Yavuz bu söz üzerine yumuşadı ve emrini geri aldırdığını bildirerek Zenbilli'ye teşekkür etti.

YAVUZ VE SIR

Yavuz devlet sırlarının korunmasına çok dikkat ederdi. Vezir-i azamdan başka kimsenin bu sırlara vâkıf olmasını istemezdi. Mısır seferinden sonra yine Osmanlı için tehlike belirmişti. Avrupa ile barış yapan Sultan'ın azmi, tekrar İran üzerine idi. Bunu devlet adamlarının bilmesi gerekirdi. Bu durumda Padişah bir gün Vezir-i azam Pirî Paşayı çağırtıp:

- Seferim vardır, sefer hazırlıkları görülsün, dedi.

Pirî Paşa seferin Anadolu'ya mı Rumeli'ye mi olacağını soramadı. Padişah'ın kızarak "Sizler ki vezirlersiniz hangi tarafa sefer lâzım geldiğini bilmezsiniz, peki o makamda niçin oturursunuz?" demesinden çekindi. Fakat Padişah'ın cüce olan bir nedimine mektup yazıp öğrenmesini istedi. Cüce olan nedim de bir fırsatını bulup seferin nereye olduğunu sordu. Bundan kuşkulanan Sultan, bunu nedime kimin söylediğini sorunca, Pirî Paşadan çıktığını öğrendi. Ona dedi ki: "Ben sana şimdi seferin yönünü söylesem, sen de Vezir-i azam'a haber versen, o da buna inansa! Eyvah, Osmanlı saltanatı sizin gibilere kaldı ha!"

Yavuz bunun ardından vezirine bir mektup yazdı ve dedi ki: "Bire Kara Türk, bir nedimim var idi, bize çok gördün. Seferin ne tarafa olduğunu sorarsan, İran'adır. Tedbir ve tedarik üzere olasın. Yoksa senin dahi başını böyle iderim." Mektubu okuyan Pirî Paşa'nın aklı başından gitti.

Bu Pirî Paşa'ya çok büyük bir ders olmuştu. Bir gün Pirî Paşa ikindi vaktinde Sultan ile bir konuyu görüşmeye girmiş ve uzun müddet orada kalmıştı. Ertesi gün vezir Mesih Paşa, Pirî Paşa'ya: "Divanda dün ne söyleştiniz?" diye sorduğunda Pirî Paşa onun isteğini reddedip, Sultan'dan onun azlini istemiş. Bu devlet sırrına vâkıf olmaya çalışan vezir, aracıların ricası ile azilden zorlukla kurtulmuştur.

YAVUZ SULTAN SELİMİN DÖRT ASIR SONRAKİ TÜRBEDARINA İKRAMI

Sultan II. Abdülhamit devrinde, Sultan Selim Hanın türbesinde görev yapan bir türbedar oldukça fakir, fakir olduğu kadar da iyi niyetli ve temiz kalpli bir kimse idi. Bu türbedar, Yavuz'un büyük bir veli olduğunu öğrenmişti. Fakat yıllardır bu türbede görev yaptığı hâlde, hiçbir kerametini görmemişti.

Bir gün kabre karşı durup, Yavuz Selim Hana hitaben:

"Sultanım, evliyadan bir kimse olduğunu duydum. Yıllardan beri türbedarlığını yapıyorum hâlâ yoksulluk içindeyim." dedi. Sultan Selim Han, o gece, zamanın sultanı Sultan II. Abdülhamit Hana rüyada görünerek durumu bildirdi. Sultan Abdülhamit Han o türbedarı sarayına çağırarak türbedeki durumları sordu. Türbedar da bir gün evvelki söylediklerini hatırlayarak, Abdülhamit Hanın hâdiseden haberdar olduğunu sezdi ve söylediklerini tekrar etti. Bunun üzerine Sultan Abdülhamit Han, o türbedara ihsanlarda bulundu, türbedarlık maaşını da artırdı.

BÜYÜK İDEALLER

Zeki ve güçlü komutan Yavuz Sultan Selim Han, 10 Eylül 1517'de Kâhire'den İstanbul'a dönerken: "Gönül ister ki, Afrika'nın kuzeyinden Endülüs'e çıkayım ve sonra Balkanlar üzerinden tekrar İstanbul'a döneyim!" diyerek doyumsuz fetih arzusunu ortaya koymuş oluyordu.

Buna ilâveten Mısır seferinden sonra Hindistan ve Uzakdoğu Müslümanlarıyla da alâkadar olmaya başlayan Yavuz, Sadrazam Pirî Mehmet Paşayı yanına çağırmış ve sonradan açılmış bulunan Süveyş Kanalı'nın bulunduğu yeri işaretle: "Buradan Akdeniz'i Kızıldeniz'e bağlar ve deryadan Hindistan'a girerim!" demiştir.

Bununla Portekizlilerin Hindistan'daki Müslümanlara yaptıkları zulme mâni olmak niyetini sergileyen Yavuz, bu yolda çeşitli hazırlıklar da yapmıştır. Hatta Pirî Paşa tarafından fetih için lüzumlu olan toplar dahi dökülmüştür.

Cihangir Padişah, bir gün yeryüzünün genişliğini merak etmişti. O'na bir dünya haritası getirdiler. Hayret ve küçümseyerek baktı ve: "Bir hükümdar için eh, neyse! Ama iki hükümdar için az!" dedi Bu manzara, Yavuz'un mağrurluğunu değil, ruhunda taşıdığı cihat aşkının haşmetli şahlanışını ifade eder.

Şair Yahya Kemal, O'nun bu doyumsuz cihat arzusunu:

Sultan Selim-i Evvel'i râm etmeyip ecel;
Fethetmeliydi âlemi Şan-ı Muhammedî!

mısraları ile ebedîleştirmiştir.

Büyük cengâver Hünkâr, Osmanlı toprağını, bugünkü Türkiye'nin tam beş katı artırarak, 4.182.000 km^2'ye çıkardı. Mısır ve Arabistan yarımadası Osmanlı hâkimiyetine geçti. Hint Okyanusu'na kadar inildi. Kuzey Afrika hâkimiyeti ile Osmanlı hududu Atlas Okyanusu'na dayandırıldı. Hicaz ve Ortadoğu ülkeleri Osmanlı hizmetine açıldı. Mübarek ve mukaddes emanetler, İstanbul'a getirilerek İstanbul, şeref ve izzet kazandı. Bunlar, Topkapı Sarayı'nda mahsus bir hücreye konularak burada yirmi dört saat kesintisiz Kur'an-ı Kerim okunması için kırk hafız tayin edildi. İlk Kur'an-ı Kerim'i okuyan da Yavuz'un kendisi oldu

Şayet ömrü vefa edip de, ihtirasla gönül koyduğu ikinci İran seferini de açıp Şah İsmail'i ortadan kaldırmış olsaydı, artık ecel gününü bekleyen hastalar gibi, Hint ve Maveraünnehir devletlerini de, tasavvur ettiği birlik içinde toplayacak, belki bütün Asya'yı aynı bayrak altında birleştirecekti.

Yavuz'u diğer cihangirlerden ayıran başlıca vasıf, hiçbir kuvvet tarafından elinden alınmayacak kadar şiddetle bağlı bulunduğu bir prensibin tahakkuku etrafında, hayatını tüketmiş olmasıdır. Eğer Sultan Selim'in saltanat hayatını bir bütün olarak ele alırsak, onu tahrik eden sebebin ne ikbal, ne ihtişam, ne de devlet hırsı olduğu görülür. Aksine alayişten, gösterişten, debdebe ve şatafattan uzak sade hayatını, bütün samimiyeti ve cömertliği ile vatan ve din uğruna tahsis etmiştir.

Yoksa babasının otuz yıllık saltanatı içinde her biri birer hükümdar kesilmiş devlet adamları ve arkalarında orduları bulunan beş altı şehzadenin rekabeti ile âdeta tehlikenin kucağına itilmiş memleketi elinden tutup selâmete çekmek, ancak hayatını küçümseyen ve müşkülleri yenen böyle bir dehşet salıcı idarecinin kârı olabilirdi.

YAVUZ SULTAN SELİM'İN ADALET ANLAYIŞI VE PİRÎ PAŞA

Pirî Paşa, Yavuz Sultan Selim Hanın sadrazamı idi. 1519 yılının Ocak ayında Yavuz Sultan Selim, Pirî Paşaya şöyle bir emir vermişti:

"Vezirim! Devlet işlerinde hiçbir suretle tembellik ve umursamazlık istemem. Bunu yapanlar hiçbir zaman elimden kurtulamazlar. Dünya ve ahiretin azabı ve günahı onların boynuna olur. Allah'tan korkmak gerekir. Zalimlerin elinden mazlumları daima kurtarmalıdır. Bilin ki, her an Allah'ın gözetimi altındayız. Onun her şeyi bilip gördüğünden emin olmalısınız. Buna göre de hiçbir zaman gaflet uykusuna dalmamak gerekir. Bu bakımdan uyanık olun. Bilin ki, benim her an sizi kontrol eden adamlarım vardır. Senin ve görevini yapmayanların durumlarını kolaylıkla öğrenirim. Kazaskerlerime ve diğer vezirlerime bu emrimi göster ki; onlar da bilsinler, doğru yoldan şaşmasınlar. Yoksa elimden kurtulamazlar. Sen de onların her davranışını dikkatle izle ki, yanlışlığa düşmesinler. Yurdumda zerre kadar zulmün yapılmasına iznim yoktur. Bunu böyle bilesin vesselâm."

Pirî Paşa, Padişahın bu emrinden endişelendi.

Bir gün Padişahın huzurundayken, sözü bu emirnameye getirip korkusunu yarı şaka yarı ciddî şöyle ifade etti: "Hünkârım, eninde sonunda bir bahane ile beni öldüreceksin. Bari bir gün evvel bu olsa da endişeden kurtul-

sam!" Yavuz, Paşa'nın bu sözlerine bir hayli güldükten sonra, şöyle dedi:

"Benim de burası hatırımdaydı. Lâkin yerine koyacak bir kafa bulamadım ki, sadrazamlığı ona vereyim. Yoksa seni istediğine ulaştırmak kolaydır."

Pirî Paşa o günden sonra, hem canını, hem de Padişahın kendisine beslediği sevgiyi ve güveni korumak için daha çok çalıştı.

ÂLİMLERİN ÇAMURU İLE İFTİHAR EDEN KOCA SULTAN

İbni Kemal, asıl adıyla Kemal Paşazade Ahmet Şemseddin, Kanunî Sultan Süleyman devri şeyhülislâmlarından ve on altıncı asrın şöhretli âlimlerindendir. Tokat'ta doğmuştur. Doğduğu yıl belli değildir. Kemal Paşazade Süleyman Bey'in oğludur. Büyük babasına nispetle İbni Kemal diye meşhur olmuştur.

Ahmet Şemseddin, gençliğinde babası gibi sipahi askeri idi ve II. Bayezid döneminde birçok savaşlarda bulunmuşdur. O, bilim adamlarının emirlere bile üstün tutulduğunu görerek genç iken mesleğini değiştirip eğitimini ilerletmişti. Arapça ve Farsça öğrendi. Önce müderris oldu. Şöhreti arttı, sonra Edirne Kadısı ve Rumeli Kazaskeri oldu.

Yavuz Sultan Selim onu çok sever, savaşlarda kendisiyle birlikte bulundururdu. Kanunî Sultan Süleyman da kendisine saygı göstermiştir. Kanunî döneminde 1525'te şeyhülislâm oldu ve ölümüne kadar bu makamda kaldı. Ona "Müftiyü's-Sakaleyn" unvanı verildi.

İbni Kemal, hak ve adaleti sever, doğruluk ve faziletten ayrılmazdı. Padişahın saygı ve sevgisini kazanacak kadar büyük bir insandı. O, Türk tarihinin örnek bir insanıdır. 1533 yılında öldü. Mezarı Edirnekapı dışarısında Mahmut Çelebi zaviyesindedir. İbni Kemal, büyük bir din bilgini olduğu kadar değerli bir tarihçi ve kudretli bir şairdi. Kitap ve risa-

le şeklinde üç yüz kadar eser yazdığı rivayet olunur. İdrisi Bitlisî'nin Heşt Behişt adlı eserini Türkçe'ye çevirmişti. Sadi'nin Gülistan'ına benzer Nigaristan adlı Farsça bir eser yazmış, bir Osmanlı tarihi ile Mohaç Muharebesi'ne dair bir risale meydana getirmişti. Yusuf ve Züleyha adlı eserle, tamamlanmamış bir Kur'an tefsiri ve dinî kitaplara birçok haşiye ve şerhleri vardır.

Sultan Selim, bütün hiddet ve şiddetine rağmen kadirşinas bir zat olup, fikrini açıkça söyleyenin mütalâasını, kendi fikrine uymasa bile dinler ve uygun görürse onu yapardı.

Devrin büyük âlimlerinden Kemal Paşazade (İbni Kemal) Mısır seferinden birlikte dönerken, atının ayağından sıçrayan çamur Yavuz'un kaftanını kirletmiş, buna çok üzülen İbni Kemal Padişah'tan özür dilemişti. Haşmetli Padişah:

"Âlimlerin atının ayağından sıçrayan çamurla bile iftihar ederiz. Bizim için bu bir şereftir. Bu çamurlu kaftanı böyle alıp saklayın. Öldüğümde, vesile-i gufran olarak (af vesilesi olarak) tabutumun üzerine örtülsün." deme asaletini göstermişti. Yavuz biliyordu ki etrafında kendisine yol gösterecek, istifade edebilecekleri zatlar oldukça devletin devamını sağlamak mümkün olacaktır. O, her zaman için ilim adamlarına saygı göstermiş ve onlara ihsanlarda bulunarak koruyup kollamıştır.

AHİRETTEN GAYRİ SEFERİMİZ YOKTUR

Siyasî çabaları ile Haçlı ordusunu durdurmayı planlayan Yavuz Sultan Selim, öteden beri Avrupa'ya karşı girişeceği bir sefer için büyük bir donanmaya ihtiyaç olduğunu biliyordu.

Bu sebeple o, askerî faaliyetlerine hız vermekten geri kalmıyordu. Bu maksatla Haliç'te daha önce Bizans tersanesi olarak kullanılan yerde, Fatih Sultan Mehmed'in inşa ettirmiş olduğu eski tersaneyi Kâğıthane'ye kadar genişleterek 300 kadar inşaat tezgâhını (Göz) ihtiva edecek bir şekilde büyütmüştü. Böyle sıkı bir çalışma sonunda İstanbul ve Çanakkale'de 250 gemiden oluşan bir donanma, savaşa hazır hâle gelmişti.

Anadolu'da ise birçok topla takviye edilmiş 60 binden fazla asker toplanmıştı. Hiç kimsenin nereye yapılacağını bilemediği bu seferin Hristiyan bir devlet için olduğu zannı uyanmıştı.

Bu hazırlıklar, belki de Roma'da gerçekleştirilmeye çalışılan Haçlı seferini karşılamak için yapılıyordu. Vezirler ise "Şu Akdeniz, sadece Devlet-i Âliye'ye bir mersâ (liman) olabilir." demek suretiyle Padişah'ı, Rodos'un fethine teşvik ediyorlardı.

O, Fatih Sultan Mehmet zamanında olduğu gibi kötü bir netice ile karşılaşmamak için daha fazla hazırlık yapılmasını vezirlerine ihtar ederek:

"Benim muradım bir kisver (memleket, ülke) almaktır. Siz beni, bir hırsız kalesi almaya tergib edersiz." der.

Bununla beraber bu sefer için kaç aylık tedarik gördünüz diye sorduğunda Pirî Paşa: "Dört aylık" diye cevap verir. O, bunun kifayet etmeyeceğini söyleyerek fikrini açıklamak suretiyle kale muhasaralarından hoşlanmadığını, meydan muharebelerinin sonuçlarının daha büyük ve meşakkatlerinin daha az olduğunu anlatmıştır. Daha sonra ise âdeta keramet sahibi gibi "Bizim şimdiden gerü sefer-i ahiretten gayri seferümüz yoktur." demişti.

Bu, birbirinden parlak ve büyük zaferler kazanan bir insanın, bunları aşacak bir sefer yapamayacağı ve tarihteki azametinin gölgeleneceği ihtimalini düşünmesidir ki, Sultan'ın, sorumluluk hususunda dahi şahikaya ulaştığını gösteren bir delildir. Gerçekten de o, yapılan sefer hazırlıkları hakkında ilgililerden bilgi alıp dört aylık barutun bulunduğunu öğrenince bunu yetersiz görmüş ve Hoca Sadeddin'in ifadesiyle "bu gûna tedâbir-i vâhiye ile ben sefer itmem ve kimse sözü ile yola gitmem ve bil-cümle bize sefer yok, meğer sefer-i ahiret" demek suretiyle, artık maddî ve dünyevî seferler için değil, manevî ve ahiret yolculuğuna hazırlanıp Allah'ına kavuşmak üzere olduğunu, etrafındakilere bildirmek ister gibiydi.

ÖLÜMÜNE HEM KILICIN HEM DE KALEMİN AĞLADIĞI BÜYÜK ADAM YAVUZ SULTAN SELİM HAN

Dokuzuncu padişah olarak 24 Nisan 1412 Cumartesi günü kırk iki yaşında tahta çıkan Yavuz Sultan Selim Han, sekiz sene, dört ay, yirmi sekiz günlük bir saltanattan sonra 21/22 Eylül 1520 Cuma/Cumartesi gecesi elli yaşında iken vefat etmiştir.

Saltanatı boyunca, İ'lay-ı kelimetullah uğrunda devamlı gaza peşinde koşan Yavuz, 1520 yılının 18 Temmuz günü sefer için İstanbul'dan Edirne'ye hareket ederken hasta idi. Meşhur nedimi Hasan Can'ın rivayetine göre, hareketinden birkaç gün evvel omuzları arasında bir acı hisseden Yavuz, Hasan Can'a: "Sırtımda bir şey durur. Acep diken mi girmiş ola?" diyerek ıstırabını söylemiş ve Padişahı muayene eden Hasan Can, Yavuz'un iki omuzu arasında, derinliğine işlemekte olan hafifçe kızarmış bir çıban başı görmüştür.

"Efendimiz, sırtınızda henüz ham olan bir çıban var, bunu zedelemek caiz değildir. Bir münasip merhem koymak gerek. Emir buyurunuz, cerrahlara haber vereyim." diyen Hasan Can'a, Yavuz'un verdiği: "Biz çelebi değiliz ki, bir çıban için cerrahlara müracaat edelim." cevabını vermiştir.

Böylece çıbana müdahale edilmemiş ve bir gün, Yavuz Sultan Selim Han, hamama giderek olgunlaşmayan o çıbanı iyice sıktırmak suretiyle zedelemiş. Bu hâdiseden sonra da ıstırabı birdenbire artmıştır. Bilâhare olayı nedimine anlatan ve:

“Hasan Can, sözünle amel etmedik amma, kendümüzü telef ettik.” deyip çıbanın macerasını anlatınca Hasan Can “Neredeyse aklım başımdan gidiyordu!” diyecektir.

Yavuz, müthiş ıstırabına rağmen, yeni bir sefere hazırlanmaktan da geri durmamıştır. Hareketinden bir müddet evvel, vezir-i azamı büyük devlet adamı Pirî Mehmet Paşayı Edirne’ye göndermiş ve kendisi de hasta olmasına rağmen, hiç kimseyi dinlemeyerek ata binip, ordusunun başında İstanbul’dan Edirne’ye hareket etmiştir!

Yolda ıstırabı gittikçe artan Yavuz, Çorlu’nun Muratlı nahiyesine bağlı Sırt Köyü yakınlarında iyice hastalanmış ve burada ordugâh kurarak iki aya yakın bir zaman kalmıştır.

Yavuz Sultan Selim Hanın hastalığı boyunca yanından hiç ayrılmayan sadık nedimi Hasan Can, Padişahın rahatsızlığının seyrini oğlu Hace-i Sultanî Şeyhülislâm Sadeddin Efendiye aynen anlatmış ve Hoca Sadeddin Efendi, “Selim Namesi”ne Hasan Can’ın anlattıklarını teferruatıyla yazmıştır. Bu yazılanlara göre, Yavuz Sultan Selim Han, hastalığının günbegün artması üzerine, son vezir-i azamı muhterem Pirî Mehmet Paşayı Edirne’den Sırt Köyü’ne çağırtmış ve vezir-i azamına:

“Cümlenizden ziyadesiyle ikdam beklerim. Asker evlâtlarım hastalığımdan katiyen haberdar olmamalıdır. Burada konaklayışımızın, Anadolu canibinden gelecek askere intizar için olduğu söylensin, yarından tezi yok, tevzi-i menasıb ve terfi-i meratip yapılmasını irade ederim. Asker evlâtlarıma ihsan dağıtılsın, asar-ı sürur gösterilmesi için yeniçeri teşvik edilsin, düşmanlarımız yatağa düştüğümüze zinhar muttali olmasın. Gayri şimdilik söyleyecek sözüm yok!” diyerek son emrini vermiş ve bu vakadan birkaç gün sonra vefat etmiştir.

KAYNAKLAR

- Büyük Veli Y. Sultan Selim, Rahmi Serin, 1. Baskı
- Semiha Ayverdi, Türk Tarihinde Osmanlı Asırları
- Prof. Dr. Ahmet Uğur, Yavuz Sultan Selim'in Siyasî ve Askerî Hayatı, MEB Yayınları
- İslâm Ansiklopedisi
- Büyük Türk Zaferleri, Tercüman Gazetesi Yayınları
- Osmanlı Ansiklopedisi, İz yayıncılık
- Türk Ansiklopedisi, Meb Yayınları
- Tahsin Ünal. Osmanlılarda Fazilet Mücadelesi
- Vehbi Vakkasoğlu, Osmanlı İnsanı
- Mustafa Müftüoğlu, Yalan Söyleyen Tarih Utansın
- www.kultur.gov.tr